

Torsdagen den 31 oktober

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

§ 2 Om rätt för anställda till styrelserepresentation i investmentbolag

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Hörbergs (fp) i kammarens protokoll för den 22 oktober intagna fråga, nr 272, och anförde:

Herr talman! Herr Hörberg har frågat mig om jag är beredd att medverka till att de anställda i större företagsgrupper, där ett investmentbolag är den sammanhållande länken, ges representation i styrelsen för detta.

Sedan drygt ett år tillbaka pågår en treårig försöksverksamhet med löntagarepresentanter i styrelserna för företag med över 100 anställda. Vidare pågår parallellt en försöksverksamhet med offentliga styrelserepresentanter inom sammanlagt 30 investmentbolag och stiftelser.

Jag anser det rimligt att avvakta denna försöksverksamhet och den utvärdering som kommer att ske.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Statsrådet och jag är överens om att de anställda bör ha medbestämmanderätt på alla nivåer inom företagen. Folkpartiet arbetade, som statsrådet vet, länge för att de anställda skulle få rätt att utse representanter även i företagens styrelser. Försöksverksamheten enligt den lag som beslutades 1972 är värdefull och viktig – det är vi båda överens om.

Men genom lagstiftningens utformning saknar de anställda medbestämmanderätt i vissa sammanhang. Villkoret för att lagen skall äga tillämpning är med vissa branschundantag att företaget har minst 100 anställda. Genom den uppbyggnad av större koncerner som blir allt vanligare – med ett i huvudsak förvaltande bolag i toppen – har emellertid det från *strategisk synpunkt* viktigaste organet mindre än 100 anställda och står alltså utanför lagstiftningen. Det innebär att de anställdas medverkan och insyn i den långsiktiga planeringen, de viktiga avgörandena osv. är minimal. De anställda får vara med först när riktlinjerna skall omsättas i beslut inom de olika koncernbolagen.

Vi har i dag ett 30-tal investmentbolag, men efter vad jag vet har inget investmentbolag på frivillig väg berett de anställda rätt att utse representanter

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om rätt för
anställda till
styrelserepresenta-
tion i investmentbo-
lag*

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om åtgärder för att
stimulera till-
komsten av
löntagarägda
företag*

i bolagets styrelse.

Statsrådet hänvisar i svaret till att försök pågår med offentliga styrelserepresentanter i investmentbolagen. Men haltar inte den försöksverksamheten rätt betänkligt? Borde inte sådana åtgärder vidtas att de anställda även fick tillfälle att utse styrelserepresentanter i investmentbolagen så att de kunde pröva hur det vore med styrelserepresentanter där redan under försökstiden?

Samtidigt som jag upprepar mitt tack för svaret vill jag be statsrådet överväga ett förslag om rätt för de anställda i koncernbolag under ett investmentbolag att få utse representanter redan nu i investmentbolagets styrelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om åtgärder för att stimulera tillkomsten av löntagarägda företag

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Hörbergs (fp) i kammarens protokoll för den 22 oktober intagna fråga, nr 273, och anförde:

Herr talman! Herr Hörberg har frågat mig om jag är beredd att stimulera tillkomsten av löntagarägda företag, t. ex. genom förköpsrätt för de anställda vid företagsförsäljningar.

Som svar på frågan vill jag anföra följande:

Under senare tid har några företagsförsäljningar aktualiserat krav, inte minst från de fackliga organisationerna, på nya regler som förhindrar företagsförsäljningar "över huvudet" på de anställda. För att förbättra informationen och ge de anställda större trygghet i samband med företagsöverlåtelser förbereder man inom berörda departement för närvarande vissa förslag till åtgärder för att få till stånd mera tillfredsställande förhållanden. Jag räknar med att justitiedepartementet kommer att lägga fram en departementspromemoria före årsskiftet 1974-1975.

När ett företag bjuds ut till försäljning kan ett alternativ för att öka tryggheten för de anställda vara att de själva övertar företaget. Erfarenhetsmässigt är det ofta företag med akuta eller långsiktiga svårigheter som utbjuds till försäljning. Ett övertagande från de anställdas sida skulle därvid kunna leda till svårigheter. Erfarenheterna från nuvarande löntagarägda företag, med de former man där valt, är blandade. Att generellt stimulera löntagarna att överta företag skulle därför enligt min mening vara oansvarigt mot de anställda. I vissa fall kan dock denna företagsform vara lämplig.

Enligt min mening måste man sträva efter mera övergripande lösningar av sysselsättningstryggheten och medbestämmanderätten. Redan gällande lag om styrelserepresentation för de anställda liksom en lösning av frågan om arbetstagararkonsulter utgör instrument som kan hjälpa de anställda i dessa för dem viktiga frågor.

Torsdagen den
31 oktober 1974*Om åtgärder för att
stimulera till-
komsten av
löntagarägda
företag*

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret även på denna fråga.

Bakgrunden till min fråga är dels det stora antalet försäljningar – inte "några" företagsförsäljningar, som statsrådet säger – av mindre och medelstora företag, på senare år ofta s. k. familjeföretag, dels en rad uppmärksammade fall där de anställda vid sådana tillfällen ställts utan information då företaget sålts.

Försäljningarna sker naturligtvis helt lagenligt. Men de är i många fall ett uttryck för att samhällets närings- och skattepolitik inte gör det lockande för människor att fortsätta driva eller satsa på eget företag. Samtidigt skärper försäljningarna utvecklingen till en koncentration inom det ekonomiska livet, vilket är beklagligt från allmänna näringspolitiska utgångspunkter.

Försäljningarna sker ofta på ett sådant sätt att de anställda ställs inför fullbordat faktum. Någon möjlighet att ge synpunkter på valet mellan olika spekulanter får de anställda oftast inte, och de får inte heller möjlighet att själva överta företaget.

Just från de anställdas egen synpunkt och från koncentrationssynpunkt är det enligt min mening angeläget att främja en utveckling mot löntagarägda företag. En förköpsrätt för de anställda kan bidra till detta, men en sådan måste givetvis kompletteras med åtgärder som gör det finansiellt möjligt för de anställda att utnyttja förköpsrätten.

Förköpsrätt för de anställda skulle också tvinga företagen att på ett tidigt stadium informera de anställda om försäljningsplaner.

Statsrådet sade här att det pågår överväganden inom berörda departement för att ge de anställda större trygghet i samband med företagsöverlåtelser. Det är bra, det är vi helt eniga om. Men frågan är: Skall vi ändå inte ordna det så att de anställda har rätt att överta företaget, därest de så önskar? Det har ju visat sig vid inte så få tillfällen att det har gått bra. Men de behöver hjälp, juridisk hjälp och finansieringshjälp. Jag skulle framför allt vilja se ett förslag från statsrådet som ger de anställda *rätt* att överta företaget, om de så önskar. Jag tycker inte att vi skall undanhålla de anställda den rätten.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag medger att denna fråga från skilda synpunkter är intressant. Som inrikesminister hade jag ett par gånger tillfälle att pröva frågor om lokaliseringsslån, lån från kommerskollegium och kreditgarantilån för att möjliggöra för de anställda att överta företag. I ett par fall har det gått alldeles utmärkt. Jag är också intresserad av vad man skall kunna göra i fråga om information och samråd i samband med försäljning. Denna fråga har varit högaktuell i sommar, men vi skall väl inte gå in i den diskussionen.

Häromdagen gav jag Södra Sveriges skogsägareförening en liten blomma för att man i anslutning till försäljning av ett företag i Ljungby, Lidhult, hade gett personalen vetorätt, dvs. rätt att godta eller icke godta försäljningen. Det är naturligtvis frågan om vetorätt åtminstone i begränsad omfattning,

som kommer att bli det stora diskussionsämnet. I anslutning därtill uppstår ju frågan hur man skall göra, om personalen säger nej till försäljning. Skall man då bara låta köpet återgå, eller skall man begära någon aktivitet från de anställdas sida, att de t. ex. anvisar annan köpare eller eventuellt gå in som övertagare av företaget?

Det är en mycket svår fråga, och jag tycker att det är för tidigt att ta ställning till den nu, men den kommer att debatteras under den här vintern och under nästa vår. Jag tror att vi får tillfälle att ytterligare diskutera den.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag hoppas att det framgick av mitt första inlägg att jag inte var negativ till det svar jag tackade för. Det är bra det som görs, och det var ett glädjande exempel som statsrådet drog upp om de anställdas vetorätt.

Som vi ser det inom folkpartiet räcker det emellertid inte med det som för närvarande görs. Vi hade en grupp motioner till årets riksdag som skatteutskottet överlämnade till den sittande företagsskatteberedningen och som berörde just problemen kring kapitalbeskattningen för mindre och medelstora företag, bl. a. familjeföretag. Denna har också fått direktiv att se över kapitalbeskattningen i berörda företagstyper.

Folkpartiet har i motionen 190 till årets riksdag bl. a. skisserat en metod som skulle möjliggöra för de anställda vid ett familjeföretag att vid generationsväxling överta företaget helt eller delvis. En modell som vi tycker bör prövas är att staten i det läget avstår från arvsskatten på den del av familjeföretagarens förmögenhet som utgörs av företaget under det villkoret att de anställda som grupp får aktier eller andelar på annat sätt i företaget till samma belopp som normalt skulle ha betalats in i förmögenhetsskatt.

Jag tycker alltså att vi redan nu skulle kunna vara överens om att något mer måste göras för att öka möjligheterna för anställda att överta företag.

Jag vågar väl som avslutning uttala förhoppningen att vi inom en inte alltför avlägsen framtid kan få ett förslag till lämplig lösning av denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. kontrollen av kärnkraftverken, m. m.

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Olof Johanssons* i Stockholm (c), dels herr *Wirténs* (fp) i kammararens protokoll för den 23 oktober intagna frågor, nr 277 respektive 280, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Stockholm har frågat mig vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av de allvarliga bristerna och kontrollförsummelserna vid Ringhals II och om jag – mot denna bakgrund – är beredd att för riksdagen snarast redovisa totalbilden vid samtliga ianspråktaga kärnkraftverk i Sverige angående driftstörningar, kontroll, risker och ekonomi.

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. kontrollen av
kärnkraftverken,
m. m.*

Herr Wirtén har frågat mig om jag anser att kontrollen över byggandet av kärnkraftverk är tillfredsställande.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Jag utgår ifrån att båda frågorna är ställda med anledning av fel på vissa komponenter i Ringhals kraftstation.

En kärnreaktor har en mycket komplicerad konstruktion och innehåller en mängd komponenter. Samtliga underkastas en noggrann säkerhetskontroll. Denna börjar redan på projekteringsstadiet och fortgår sedan ända till dess stationen tas i drift och för övrigt även därefter. Kontrollen inriktas på att fastställa att samtliga komponenter i reaktorn uppfyller föreskrivna normer. I en kärnkraftstation byggs in flera parallella säkerhetssystem. Dessa är uppbyggda så att de verkar oberoende av varandra. Om fel uppstår i ett säkerhetssystem kopplas automatiskt ett annat in. Åtskilliga komponenter, men arbetets inriktning styrs av den betydelse som de enskilda komponenterna har för säkerheten.

Vid kärnkraftinspektionens säkerhetskontroll behandlas stationen som en enhet men arbetets inriktning styrs av den betydelse som de enskilda komponenterna har för säkerheten.

Inspektionen gör en totalgenomgång av stationens säkerhet innan tillstånd till bränsleladdning lämnas. Därvid provas de olika säkerhetssystemen var för sig. Efter laddningen lämnar kärnkraftinspektionen tillstånd till provkörning av stationen med låg effekt. Effekten höjs sedan successivt. Avsikten med provdriften är att uppdaga eventuella fel som ger sig till känna först vid drift av stationen.

De nu aktuella felen på vissa pumpar i Ringhals kärnkraftverk upptäcktes under provdrift. Jag vill understryka att felen var av sådan beskaffenhet att personalens och allmänhetens säkerhet inte på något sätt var hotad. Säkerhetssystemen behövde aldrig träda i funktion. Jag vill därutöver understryka att säkerheten inte heller skulle ha varit hotad om felen hade uppstått när stationen tagits i full drift.

Sedan de aktuella pumparna reparerats i Belgien har vattenfallsverket anlitat en expert för att undersöka pumparna och avge utlåtande. Detta har i sedvanlig ordning överlämnats till kärnkraftinspektionen. Inspektionen har därefter gett tillstånd till provdrift med låg effekt under iakttagande av särskilda föreskrifter. Jag har erfarit att vattenfallsverket ämnar begära att de aktuella pumparna skall bytas ut mot pumpar av fabrikat och konstruktion som redan visat sig fungera tillfredsställande.

Som svar på herr Wirténs fråga om jag anser att kontrollen över byggandet av kärnkraftverk är tillfredsställande vill jag säga att det aktuella fallet visar att så inte är fallet. Samtidigt vill jag framhålla att kärnkraftinspektionen med hänsyn till förutsedda krav på ökade insatser på säkerhetsområdet under innevarande budgetår tillförts åtta nya tjänster. Flertalet av dessa tjänster har ännu inte hunnit tillsättas. Den inträffade händelsen i Ringhals visar emellertid, även om den i sig inte utgjorde någon direkt säkerhetsrisk, vilka stora anspråk som kontrollen och övervakningen av kärnkraftreaktorer ställer. Jag utgår därför ifrån att ansträngningarna intensifieras inom inspek-

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. kontrollen av
kärnkraftverken,
m. m.*

tionen för att snarast rekrytera personal till de ännu obesatta tjänsterna. Jag är vidare överens med kärnkraftinspektionen om att den skall se över kontrollsystemet och då inte minst den aktuella reaktorleverantörens interna kvalitetskontrollsystem.

Jag kommer nu till herr Johanssons andra fråga, nämligen om jag är beredd att för riksdagen redovisa totalbilden vid samtliga ianspråktaga kärnkraftverk i Sverige angående driftstörningar, kontroll, risker och ekonomi. En sådan redogörelse utgör en del av det underlagsmaterial som riksdagen begärde att få i samband med behandlingen av statsverkspropositionen 1973. Materialet håller nu på att tas fram och blir offentligt så snart det kommer till industridepartementet. En samlad redovisning av materialet kommer senare att lämnas till riksdagen.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Då herr Olof Johansson i Stockholm är förhindrad att närvara i dag vill jag i hans ställe tacka för svaret.

Till att börja med vill jag konstatera att den snabbhet med vilken industriministern har satt i gång en undersökning om förhållandena vid Ringhals måste anses mycket tillfredsställande. Däremot framgår det av svaret, tycker jag, att han inte anser det vara påkallat med några mer speciella åtgärder med anledning av de missförhållanden som upptäckts i Ringhalsfallet. Det måste bedömas som anmärkningsvärt.

Det är i varje fall positivt att riksdagen, enligt det löfte vi har fått, kommer att få en fyllig redogörelse för förhållandena i Ringhals och vid andra kärnkraftverk. De erfarenheter vi har gjort framför allt i fallet Ringhals föranleder vissa allvarliga frågeställningar.

Hela den utbyggnad av kärnkraft som pågår och planeras i vårt land bygger på ett förtroende för att risker för stora olyckor i reaktorer, vid transporter av radioaktivt material och vid lagring av radioaktivt material inte föreligger. På papperet är utan tvivel de säkerhetsanordningar som förekommer mycket betryggande. Men man har, med hänsyn till vad som hänt här, anledning att ställa frågan: Vilka reservationer är nödvändiga för den mänskliga faktorn? Vi har fått en lång rad oroande rapporter om missförhållanden i kärnkraftverk. Ringhals är ett av dem. Här i Sverige har vi också fått iakttaga hur problem har uppstått med det nödkylsystem som utvecklats av ASEA-Atom, och som i sin första version inte fungerade vid det höga tryck som är nödvändigt för ett nödkylsystem. Vi har fått utländska rapporter om allvarliga fel och brister i kärnreaktorer i exempelvis USA och Japan.

En annan fråga som man måste ställa sig är om vårt utbyggnadsprogram är alltför forcerat för att säkerhetskraven skall uppfyllas. Det är i alla fall en uppfattning som företrädare för kärnkraftinspektionen har gett uttryck för, och vi har under alla omständigheter fått klart för oss att kärnkraftinspektionen för närvarande inte klarar av en detaljkontroll av alla komponenter i de kärnkraftverk som byggs i vårt land.

Det är alltså mycket allvarliga frågetecken, och de måste tas bort innan

ett slutgiltigt ställningstagande görs när det gäller kärnkraftens framtida utbyggnad i vårt land. De risker som vi har att göra med när man sysslar med kärnkraft är alltför stora för att några frågetecken skall få kvarstå.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Det var säkert många som med stigande förvåning tog del av professor Ingvar Jungs rapport om den undersökning som han på Vattenfalls uppdrag utfört av de havererade pumparna vid kärnreaktorn Ringhals II. Jag tillhörde själv dem. Fellistan på pumparna är sensationell: ett 20-tal fel på tre pumpar.

I rapporten konstateras att pumparna inte ens använts vid kärnkraftanläggningar tidigare utan främst inom oljeindustrin. När man får veta det undrar man naturligtvis: Hur är det ordnat med kontrollen vid uppförandet av våra svenska kärnkraftverk? Misstanken om att kontrollen är otillfredsställande växer närmast till visshet om att så är fallet när man via massmedia får den uppfattningen av representanter för statens kärnkraftinspektion att de har så mycket att göra med kontrollen av den inhemska produktionen av reaktorer – dvs. de som kommer från ASEA-Atom – att inspektionen inte hinner med de utländska leveranserna utan litar på att kontrollen av dem ändå är tillräcklig. I ett radioeko förklarades exempelvis att SKI, statens kärnkraftinspektion, inte utför detaljkontroll av de komponenter som ingår i ett kärnkraftverk. Så kan det naturligtvis inte få vara. Det är också anledningen till att jag ställt min fråga till industriministern, och jag tycker att det är bra att statsrådet Johansson fått tillfälle att klarlägga hur det förhåller sig med dessa utomordentligt viktiga kontrollfrågor.

Vi har nu fått svar, och det är jag tacksam för. Det är rakt i sin formulering. Statsrådet Johansson säger att det aktuella fallet visar att kontrollen inte är tillräcklig. Därmed behöver vi inte diskutera den saken ytterligare. Ungefär samma svar har lämnats från SKI, medan däremot Vattenfall svävat mera på målet och menar att sådana fel som inträffat så att säga ingår i den "statistiska verkligheten". Om detta skall tolkas så att Vattenfall inte tycker att kontrollen behöver skärpas vet jag inte. Statsrådet menar uppenbarligen att så behöver ske och uttalar att ansträngningarna skall intensifieras.

Men nästa fråga blir då: Hur skall kontrollen förbättras? Industriministern hänvisar till inspektionens resurser. Det bör noteras att antalet handläggare under perioden 1970–1975 går upp från 8 till 16. Det är anmärkningsvärt att inspektionen i sina äskanden för nästa budgetår inte begärt mer än ytterligare en tjänst. På denna punkt tycker jag att viss oklarhet råder. I svaret lämnas vissa uppgifter om resurstilldelningen, men i petitan sägs bara att man med hänsyn till arbetsuppgifterna inte behöver mer än en ny tjänst nästa år. Detta tycker jag är anmärkningsvärt.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Till herr Wirtén, som frågade varför inspektionen inte begärt mer än ytterligare en tjänst, vill jag säga att detta har samband med att kärnkraftinspektionen i sin ursprungliga vid förra årets riksdag behandlade

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. kontrollen av
kärnkraftverken,
m. m.*

framställning egentligen inte hade begärt någon väsentlig personalförstärkning. I departementet såg vi med hänsyn till utbyggnadstakten anledning att begära de åtta nya tjänsterna, och det är dessa som nu kommer att tillsättas. Innan dessa tjänster blivit tillsatta och vederbörande tjänstemän börjat fungera finns det väl inte någon större anledning att bygga ut verksamheten ytterligare.

Jag vill till herr Granstedt säga att detta visar att kärnkraftinspektionen inte haft tillräcklig bemanning och inte kunnat utföra all den kontroll som i och för sig hade varit önskvärd. Nu bygger vi ut resurserna för att inspektionen skall kunna klara denna uppgift.

Jag delar herr Granstedts uppfattning att utbyggnaden av våra kärnkraftverk i mycket hög grad bygger på förtroende. Allmänheten måste ha förtroende för de säkerhetsåtgärder vi vidtar för att förhindra olyckor. Jag vill ändå i detta sammanhang upprepa att det inträffade pumpfelet i Ringhals inte innebar någon risk för en reaktorolycka. Jag tror att det är väsentligt att klargöra detta. Det framgår också av att kärnkraftinspektionen medger att reaktorerna startas med bibehållande av ifrågavarande pumpar, även om driften uppehålls med begränsad effekt.

Jag vill bara till sist säga att jag med hänsyn till det allmänna debattklimatet vad beträffar kärnkraften finner det ytterst angeläget att en öppen redovisning sker av det som händer vid ett kärnkraftverk, även om det är i och för sig bagatellartade fel som enligt de rigorösa säkerhetsbestämmelserna tvingar fram ett stopp av hela verksamheten. En sådan öppen redovisning och en debatt i anslutning härtill skall kunna gälla realiteter och väsentligheter och om möjligt vara mindre känslöbetonade än vad vi upplevt utanför detta hus under den senaste tiden.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill till att börja med instämna med industriministern i vad gäller det angelägna i en öppen redovisning. Det var en sådan som efterlystes i herr Olof Johanssons i Stockholm enkla fråga, och vi har nu fått löfte om att en dylik redovisning skall komma.

Industriministern betonade både nu och i sitt svar att det fel som här är aktuellt inte har utgjort någon säkerhetsrisk, och det har vi också kunnat konstatera via tidningar osv. Men den fråga som den här typen av mycket grava fel väcker är naturligtvis: Hur mycket kan vi lita på att det inte en annan gång uppstår ett fel som utgör en säkerhetsrisk? Det rör sig alltså egentligen inte om bagatellartade fel utan om att man har installerat pumpar i ett kärnkraftverk som inte alls är avsedda att sitta i ett kärnkraftverk, och det måste ju bedömas som ett mycket allvarligt konstruktionsfel. Även om vi har kärnkraftverk som enligt alla konstruktionsritningar och modeller är säkra på papperet, hur mycket kan vi lita på de konstruktionsritningarna och modellerna när det sedan visar sig att de kärnkraftverk som i realiteten uppförs inte nödvändigtvis fyller de krav och har de komponenter som förutsattes när man en gång gjorde ritningarna?

Det är det som gör att den här typen av olyckshändelser och misstag kan vara ägnade att undergräva förtroendet för säkerheten i kärnkraftverken.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar industriministern för tillägget om personalresurserna vid säkerhetsinspektionen.

Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på två ytterligare omständigheter. Den första är att när inspektionen begär resurser för nästkommande budgetår gör man det, tycker jag, med en rätt märklig motivering. Där står nämligen så här: "Skälet är dels det ökade miljömedvetandet i samhället men också att de praktiska erfarenheterna ---."

Att man anför de praktiska erfarenheterna som ett motiv kan jag förstå, men det får väl ändå inte vara så, herr statsråd, att tilldelningen av resurser görs med hänvisning till om det råder aktivitet i debatten eller ej? Jag förmodar att den väsentliga utgångspunkten i bedömningen måste vara vad som behövs för att få en tillfredsställande kontroll. Finns det inte en vaken opinion, skulle det med den här formuleringen logiskt innebära att man inte har samma vaksamhet över utbyggnaden av kärnkraftverk, och det får naturligtvis icke vara fallet. Givetvis måste det behov som föreligger vara avgörande.

Den andra punkten är en formulering i slutet av professor Jungs rapport, som jag också tycker är litet märklig. Där står: "Med hänsyn till de enorma värden som står på spel är jag dock beredd att tillråda användning av pumparna under kortare tid, ---" - i realiteten fram till sommaren 1975.

Kan man verkligen, herr industriminister, tillstyrka att reaktorer får vara i gång där säkerheten kan befaras vara undermålig, därför att man måste ta så stora hänsyn till de ekonomiska intressena? Det verkar heller icke tillfredsställande.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Kort till herr Wirtén: Säkerheten är inte undermålig, inte heller enligt professor Jung. Därför kan han vara med om att man fortsätter driften.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om svenska katastrofinsatser i Indien och Bangladesh

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Werners* i Malmö (m) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 247, dels fröken *Eliassons* (c) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 259, och anförde:

Herr talman! Herr *Werner* i Malmö har frågat i vilken omfattning jag avser att öka bidragen till de katastrofdrabbade Bangladesh och indiska Väst-

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om svenska
katastrofinsatser i
Indien och Bangla-
desh*

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om svenska
katastrofinsatser i
Indien och Bangla-
desh*

bengalen. Fröken Eliasson har frågat om jag är beredd att verka för att delar av det svenska spannmålsöverskottet tas i anspråk för katastrofinsatser i Indien och Bangladesh med anledning av den svåra hungersnöden där. Jag besvarar de två frågorna i ett sammanhang.

Livsmedelssituationen i Bangladesh och i stora delar av Indien är allvarlig. Det föreligger ett starkt ökat behov av spannmålsimport till båda länderna i ett läge då spannmålspriserna på världsmarknaden är höga och då båda länderna fått sin importkapacitet kraftigt minskad till följd av den internationella prisutvecklingen.

Närmare hälften av vårt reguljära bistånd till Bangladesh utgör ett direkt stöd till livsmedelsförsörjningen. Därutöver har Bangladesh sedan maj månad mottagit extra bidrag om sammanlagt 29 miljoner kronor, till största delen i form av vete. I avsikt att förbättra Indiens importkapacitet ökade regeringen i juni 1974 det obundna importstödet med 25 miljoner kronor. Det står naturligtvis Indien fritt att utnyttja det svenska importstödet för spannmålsimport.

Enligt regeringens beslut den 18 oktober 1974 har Sverige bidragit med 50 miljoner kronor till FN:s särskilda konto för den räddningsaktion för de hårdast drabbade u-länderna varom FN beslutade under den extra generalförsamlingen. Generalsekreteraren, som förvaltar kontot, har utnyttjat influtna medel för att underlätta livsmedels- och konstgödselleveranser, bl. a. till Bangladesh.

Regeringen har uppdragit åt SIDA att inom ramen för katastrofreserven på biståndsanslaget upphandla svenskt vete till ett värde av 80 miljoner kronor. En del har redan utnyttjats för den senaste veteleveransen till Bangladesh. Återstoden beräknas räcka till ca 60 000 ton samt transportkostnaderna. Därmed kommer en del av det svenska spannmålsöverskottet att tas i anspråk.

Förutom de extra katastrofbidragen pågår diskussioner med regeringarna i Indien och Bangladesh om svenska spannmålsleveranser inom ramen för det reguljära biståndssamarbetet. Det är i dag för tidigt att uttala sig om i vilken utsträckning dessa diskussioner kommer att leda till ytterligare utnyttjande av det svenska spannmålsöverskottet.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det fylliga och rediga svaret med många uppgifter som anger regeringens ambitioner i frågan. Dessa länder intresserar mig alldeles speciellt eftersom jag varit där för någon månad sedan, och få länder har väl blivit mer drabbade av mänsklighetens och elementens raseri än Bangladesh. Hela den bengaliska slätten, som också sträcker sig in i Västbengalen, har ju blivit utsatt för dessa översvämningskatastrofer, och där är nöden förfärlig. Man kan studera siffror som belyser detta, men har man med egna ögon sett en matkö med 3 000 barn i åldern 2-8 år så har man belägg för sina yrkanden, i synnerhet som man också kan få bevittna hur de 200 barn som står sist i kön blir helt utan mat. Detta är inte bara en liten glimt av förhållandena i området, det utgör en

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om svenska
katastrofinsatser i
Indien och Bangla-
desh*

vardagsverklighet för mängder av människor.

Nu säger statsrådet ingenting om Västbengalen, och jag förstår att man måste förhandla med centralregeringen där. Men i detta område råder en förfärande hungersnöd just nu, och jag känner väl till det, eftersom Lutherska världsförbundet här gör stora insatser genom sin förträfflige administratör dr Olav Hodne.

Statsrådet säger att diskussioner om ytterligare spannmålsleveranser pågår med regeringarna i Indien och Bangladesh. Det är bara det att frågan brådskar alldeles förfärligt. Vore det då inte klokt att utnyttja de kanaler som Luther World Service har här? Organisationen har ett program på 750 000 dollar, varav Sverige skulle svara för 250 000. Om vi kanaliserade hit 250 000 dollar skulle man kunna klara detta program. I dessa länder, där somliga talar om korruption och andra inte, är det ju betryggande att ha ett sådant organ som gjort avtal med delstatsregeringen i Västbengalen och med regeringen i Dacca om att representanter för organisationen skall följa biståndstransporterna från början och fram till mottagaren.

Jag menar att man i ett krisläge som det nuvarande snabbt skulle kunna få ut bistånd genom den här organisationen, som köper sitt vete inte från Sverige utan från Bangkok som ligger närmare. Därför går leveranserna snabbt.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan.

Jag måste säga att jag är förvånad över att biståndsministern inte är beredd att i dag vidta några omedelbara åtgärder för att få till stånd ökade spannmålsleveranser till Indien och Bangladesh. Det är väl ändå så, fru biståndsminister, att vårt spannmålsöverskott är en ganska ny faktor i bilden, samtidigt som möjligheterna att upphandla spannmål under de senaste månaderna kraftigt försämrats på världsmarknaden. Det är inte bara fråga om kraftiga prisstegringar, som biståndsministern nämner, utan det är också fråga om en allmän knapphet på livsmedel, vilken gjort att stora spannmålsproducerande länder har infört exportrestriktioner och tagit till exportstopp. Det senare gäller t. ex. ett land som Canada.

Jag kan inte förstå, mot den bakgrund som också biståndsministern skildrar, hur man kan komma till slutsatsen att det är för tidigt att uttala sig om huruvida vårt spannmålsöverskott ytterligare skall utnyttjas för sändningar till u-länderna. Är då inte behoven nog dokumenterade och är inte behoven nog akuta? Jag menar att man måste svara jakande på den frågan.

Regeringen har klaggjort att den kommer med konkreta insatser i bagaget till världslivsmedelskonferensen i Rom, och det är bra. Men jag tycker också här, fru biståndsminister, att man har anledning ställa sig frågan, om våra löften om insatser vid världslivsmedelskonferensen och över huvud taget när det gäller utvecklingssamarbetet står i rimlig proportion till våra möjligheter att producera livsmedel och även, för den delen, till vår egen konsumtionsnivå i fråga om livsmedel.

Då det gäller världslivsmedelskonferensen är det en svindlande tanke,

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om svenska
katastrofinsatser i
Indien och Bangla-
desh*

med hänsyn till de akuta behoven, att den volym av livsmedel som nämnts i detta sammanhang som ett svenskt bidrag är mindre än en tiondedel av det som blir över när vi själva i år ätit oss övermätta på vår egen produktion. Underskotten i Indien och Bangladesh har sammantaget uppskattats till 11 miljoner ton, och man brukar räkna med att 200 kilo spannmål är genomsnittskonsumtionen per person i u-länderna. Alltså skulle underskotten motsvara årskonsumtionen för 55 miljoner människor.

Fru biståndsminister! Det krävs omedelbara insatser från svensk sida. Riksdagsbeslutet från i våras, då vi räknade med att man snart skulle få till stånd den särskilda fonden i FN-regi – vi vet ju nu inte hur det blir på den punkten – kan inte ses som annat än en direkt uppmaning till regeringen att handla snabbt för att bistå de hårdast drabbade länderna.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Jag håller helt med både herr Werner i Malmö och fröken Eliasson när de pekar på de stora hjälpbehov som finns och även säger att det brådskar med insatser på det här området. Jag tycker att den svenska regeringen har handlat snabbt. Vi var de första som hörsammade generalsekreterarens vädjan i juni rörande insatser till de hårdast drabbade länderna. Vi har ju också fattat beslut om extra insatser till både Indien, Bangladesh och andra länder för att bidra med hjälp.

Jag säger i mitt svar: "Det är i dag för tidigt att uttala sig om i vilken utsträckning dessa diskussioner kommer att leda till ytterligare utnyttjande av det svenska spannmålsöverskottet." Vi är alltså inne i diskussioner med representanter för de här regeringarna. Jag har så sent som i dag på morgonen diskuterat med en representant för den indiska regeringen. Några konkreta resultat kan jag alltså inte ange här i dag.

När det sedan gäller vad som sagts om det vi skall meddela i Rom, fröken Eliasson, så rör det sig ju om ett åtagande på tre år. Det som fröken Eliasson hänför sitt inlägg till är årets skördeöverskott; vi kan ju inte tala om hur skördarna blir 1975 och 1976. Men att behoven finns, därom är vi eniga, och jag tycker att vi har handlat snabbt. Leveranser är på väg till bl. a. Bangladesh enligt de tidigare besluten.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Fru Sigurdsen sade inte någonting om den fråga som jag ställde just med tanke på att det brådskar så förskräckligt. Den spannmål som sänds ut i dag når ju inte dessa människor ännu på några veckor.

Jag tycker alltså att man skall använda alla de kanaler som man har tillgång till. Och när det nu finns en stor organisation på platsen med ett avgränsat program, som organisationen vet att den själv kan svara för och som innebär att man snabbt skulle kunna få ut bistånd i form av spannmål, vattenpumpar och annat som behövs, så borde denna organisation kunna utnyttjas. Det har ju hänt tidigare att UD har vänt sig till den organisationen och frågat om man inte direkt skulle kunna administrera ett bistånd.

Jag tycker att i ett sådant här krisläge, då det brådskar så förskräckligt, bör man utnyttja alla de pålitliga kanaler som finns.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Vi bör väl inte bara fundera över vad som kan göras inom de länderramar vi har, när det t. ex. gäller Indien och Bangladesh, utan vad som dessutom omedelbart skulle behöva göras är, som jag ser det, att vi snabbt ser över de anslag som beviljats till SIDA och noga inventerar möjligheterna att ordna med katastrofinsatser. Jag har särskilt pekat på behovet av spannmål, men det finns behov av katastrofhjälp av annat slag och i andra länder, t. ex. i Etiopien. En rad afrikanska länder har varit mycket hårt drabbade av livsmedelsbrist.

Vill fru biståndsministern medverka till att vi gör en sådan snabb inventering av våra möjligheter att föra över medel och att disponera medel för ännu inte planerade insatser, så att vi snabbt kan göra hjälpinsatser i de hårdast drabbade länderna?

Sedan har vi möjligheter att agera via internationella organ. Om nu den nämnda fonden inte kommer till stånd så snart som vi hoppas har väl regeringen ändå, med den starka uppmaningen från riksdagen i våras, möjligheter att ta i anspråk de medel som riksdagen då var beredd att tillföra fonden och lägga dem på World Food Program. Då kan medlen därmed användas för omedelbara katastrofinsatser i de hårdast drabbade länderna, i avvaktan på att den särskilda fonden i bästa fall kommer till stånd i FN:s regi.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Beträffande Lutherhjälpen, som herr Werner nämnde, har det ännu inte inkommit någon formell framställning däriifrån, men kontakter har tagits med departementet. Vi har emellertid anslagit medel till Lutherhjälpen tidigare, och vi skall naturligtvis behandla en framställning däriifrån mycket seriöst.

Sedan rekommenderade fröken Eliasson regeringen och mig att fundera över möjligheterna att omdisponera medlen. Ja, det är något som vi ständigt gör för att klara olika situationer, och vi har också inom budgetens ram avsatt medel för katastrofinsatser. Vidare finns det möjligheter att göra omförhandlingar med de länder som ännu inte har utnyttjat sitt bistånd för det innevarande budgetår. Men jag tycker inte att vi så där nonchalant skall gå ifrån det beslut som riksdagen fattade i våras, då riksdagen uttalade sig för ett stöd till den nämnda särskilda fonden inom FN. Det var ett mycket starkt stöd som riksdagen då gav, men FN:s generalförsamling pågår ännu och något beslut har inte fattats; det är ju här fråga om långsiktiga insatser. Jag tycker dessutom att vi skall avvakta den livsmedelskonferens som äger rum i Rom nästa vecka.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Självfallet menade jag inte, fru biståndsminister, att vi skall gå ifrån det beslut riksdagen fattade i våras om att vi från svensk sida

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. förberedelser-
na för FN:s
internationella
kvinnoår*

skall göra allt vad vi kan för att få till stånd den särskilda fonden i FN:s regi. Det är ju på den vägen vi kan göra de största insatserna. Men frågan är vad som kommer att hända under den närmaste tiden, och det är nu vi har de mycket akuta behoven. Här har talats om Indien och Bangladesh, men behoven är stora även på andra håll. Och varför kan vi då inte, i avvaktan på besluten om den särskilda fonden, anslå medel till World Food Program, så att vi den vägen kan verka för samma syften som med den särskilda fonden, när den i bästa fall kommer till stånd?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. förberedelserna för FN:s internationella kvinnoår

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöll ordet för att besvara herr *Romanus'* (fp) i kammarens protokoll för den 18 oktober intagna fråga, nr 271, till fru statsrådet Leijon, och anförde:

Herr talman! Herr Romanus har frågat statsrådet Leijon om hon vill redogöra för de svenska statliga förberedelserna för FN:s internationella kvinnoår. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I Sverige arbetar som bekant sedan 1972 delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor. Det är naturligt att regeringen har lagt uppdraget att svara för de svenska insatserna under kvinnoåret på denna delegation. För att knyta samman delegationens arbete med det arbete som pågår i FN har den förstärkts med en grupp, som består av representanter från UD, SIDA och FN-förbundet.

Jag vill betona att tyngdpunkten i förberedelserna och aktiviteterna inför kvinnoåret vilar på enskilda organisationer och institutioner. Regeringens roll är att stimulera och ta till vara initiativ från dessa för att ytterligare fördjupa kunskaperna och opinionen i de frågor som det här gäller.

Delegationen har nu som ett led i uppgifterna att stimulera och samordna denna verksamhet utarbetat en folder om syftet med internationella kvinnoåret. Denna kommer inom den närmaste framtiden att spridas i en mycket vid krets av föreningar. Delegationen har vidare kartlagt de många aktiviteter som olika organisationer och myndigheter planerar inför kvinnoåret.

Jämställdhetsdelegationen har också beställt en utställning av Riksutställningar med titeln Rätten att vara människa. Denna utställning kommer att visas första gången i samband med ett upptaktsmöte för det internationella kvinnoåret och skall sedan användas av organisationer, myndigheter och andra. Vidare kan jag redovisa att socialforskningsinstitutet på basis av bl. a. material från levnadsnivåundersökningen kommer att göra en rapport om kvinnors och mäns situation i dagens Sverige.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Vi är i Sverige eniga om att jämlikhet mellan män och kvinnor är ett viktigt politiskt mål. FN:s internationella kvinnoår innebär

en betydelsefull chans att intensifiera arbetet för det målet i Sverige och att utnyttja utländska erfarenheter. Det betyder också att Sverige kan lämna ett bidrag till den internationella utvecklingen på området. Därför var det oroande att de svenska förberedelserna för deltagande i det internationella kvinnoåret kom i gång så sent – betydligt långsammare t. ex. än i de andra nordiska länderna. Anledningen till det känner jag inte till, och över den frågan kastar svaret inget ljus heller. Men det är bra att man nu tycks ha kommit i gång, och jag ber att få tacka statsrådet Sigurdson för svaret.

Efter det att Fredrika-Bremer-förbundet hade uppvakttat regeringen fick jämställdhetsdelegationen uppdraget att sköta denna sak. Det kan tyckas ligga nära till hands. Men delegationen har en ensidig politisk sammansättning, som också har kritiserats här i riksdagen. Vid det tillfället försvarade jag regeringen. Jag tycker att man kan acceptera att en arbetsgrupp av socialdemokrater utformar regeringspolitiken, så länge regeringen är socialdemokratisk. Men det är inte så lämpligt att en grupp som skall förbereda samordning av aktiviteter inom FN:s internationella kvinnoår har en ensidig politisk sammansättning. Här behövs flera synpunkter, och inte bara från ämbetsverk och departement. Det bör undvikas att de svenska statliga manifestationerna och andra aktiviteter inom FN:s internationella kvinnoår får en ensidig socialdemokratisk prägel. De andra nordiska länderna har såvitt jag vet en betydligt allsidigare uppläggning av sitt förberedelsearbete.

Den svenska regeringens svar till FN ger mycket svävande besked om Sveriges bidrag till FN:s fond för det internationella kvinnoåret. Sverige borde här gå i spetsen, och inte är det fråga om några stora summor som kan äventyra statsfinanserna heller. Jag vill understryka att detta projekt inte enbart har en u-landsinriktning. Vi i Sverige har också mycket att lära och mycket att göra inom vårt eget land. Jag undrar därför, inom vilka ekonomiska ramar detta arbete kommer att bedrivas i Sverige. Uppgifter som jag har fått tyder på att man t. ex. i Danmark har anslagit minst ett par hundra tusen kronor till sådana här aktiviteter. Jag skulle därför vilja sluta med några ytterligare frågor:

1. När vi nu har kommit i gång sent med det här arbetet, drar man då nytta av vad som har gjorts i de andra nordiska länderna?
2. Vill statsrådet medverka till att de statliga svenska insatserna i samband med FN:s internationella kvinnoår får karaktär av gemensamma manifestationer för alla grupper som vill verka för jämställdhet mellan kvinnor och män, och att en ensidig partiprägel undviks?
3. Ger Sverige bidrag till FN:s fond för internationella kvinnoåret och i så fall hur mycket?
4. Vilka statliga medel har anslagits för aktiviteter i Sverige?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Herr Romanus säger att vi har kommit i gång sent i jämförelse med andra länder, men jag tror att det är en missuppfattning. Beslutet fattades nämligen vid vårsammanträdet med ekonomiska och sociala rådet. Enligt de uppgifter jag har fått arbetar en liknande kommitté i Finland,

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. förberedelser-
na för FN:s
internationella
kvinnoår*

och i Norge håller man på att utreda de organisatoriska arrangemangen, men i Danmark har förberedelserna ännu inte kommit i gång på allvar. – Detta var situationen i mitten på den här månaden.

När det gäller den ensidiga sammansättningen av delegationen tar herr Romanus fram bara halva sanningen. Det finns ju en stor delegation, som kan stå till den lilla delegationens förfogande, och i den delegationen finns representanter för alla de statliga verk som är aktuella i sammanhanget samt ordförandena i de politiska kvinnoförbunden plus ordförandena i andra kvinnoförbund.

Vad sedan beträffar de två frågor som herr Romanus ställde vill jag svara, att tyngdpunkten skall ligga på organisationens egen verksamhet. Den statliga delegationen skall alltså vara den samordnande. Jag har redovisat vilka insatser som den statliga delegationen dessutom skall göra.

Beträffande bidragen kan jag nämna att Sverige sedan några år har lämnat ett belopp till generalsekreteraren, att användas för utgifter i samband med utvecklingsstrategin. Vi har gjort så i år också – och lämnat 1 miljon dollar. Vid mitt besök i New York anförde jag att vi gärna ser att merparten av dessa pengar går till arrangemang i samband med det internationella kvinnoåret men att FN:s generalsekreterare kan bestämma vad beloppen skall användas till. För dagen kan jag inte ange någon summa.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är bra att förberedelserna nu har kommit i gång, och därför bör vi kanske inte föra någon allvarligare träta om detta. Men det är obestridligt att det är litet väl sent att börja med aktiviteterna och hålla det första sammanträdet i den stora delegationen – vilket för övrigt var ett extra sammanträde – bara två och en halv månad innan FN:s internationella kvinnoår skall börja. Den här foldern, som tydligen ännu inte föreligger färdig, är också sen, eftersom det nu bara återstår ett par månader. Om det är meningen att den skall stimulera organisationerna till att starta egen planering, är man väl sent ute. När jag i somras hade nöjet att besöka Canada fann jag att man där hade kommit väsentligt längre med förberedelserna. Men det är som sagt bra, om man här hemma nu försöker ta igen den förlorade tiden.

Jag vet att den stora delegationen finns – och det är ju bra att den nu också har kopplats in – men min fråga var, om statsrådet vill medverka till att de här insatserna blir allsidiga gemensamma manifestationer, så att man i det här sammanhanget undviker socialdemokratisk ”enpartiteater” när vi skall manifesteras Sveriges intresse för jämställdhet mellan män och kvinnor. Det vore bra om jag kunde få ett besked om att regeringen verkligen vill se till att det blir gemensamma insatser. Det tror jag skulle uppskattas av alla som har intresse för detta område.

När det gäller pengarna, slutligen, frågade jag för det första både om pengar till FN-organen och om pengar till egna svenska insatser av olika slag. För det andra är det väl synd, när vi nu i Sverige, som vi ju ofta gör, anser oss vara en föregångare på detta område, att vi inte kunde säga

direkt ifrån att vi utöver de pengar som vi brukar ge – det är ju inte något stort belopp – nu ger en särskild summa till FN:s internationella kvinnoår och till den konferens som skall hållas i Bogotå.

Jag vill alltså sluta mitt anförande med att utprepa min vädjan till statsrådet om att medverka till – och försäkra detta nu! – att det blir allsidiga gemensamma manifestationer för jämlikhet mellan kvinnor och män.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Herr Romanus säger att vi har startat sent, men jag vill poängtera att aktiviteten för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor har pågått länge i det här landet. Delegationen som sådan har ju arbetat sedan 1972. Det nya är att den sedan också har fått uppdraget att vara samordnare inför kvinnoåret. Vi har alltså, menar jag, varit tidigt ute.

Sedan tog herr Romanus upp frågan om de allsidiga gemensamma arrangemangen. De arrangemang som delegationen avser att göra har jag nämnt i svaret på den enkla frågan. I övrigt utgår jag från att det blir arrangemang som organisationerna själva kommer att göra – jag tror det är det bästa sättet. Delegationen har den samordnande uppgiften i detta sammanhang, men sedan är det upp till organisationerna själva att bestämma vilken typ av arrangemang de vill ha.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! I den skrivelse som Fredrika-Bremer-förbundet lämnade till statsministern den 23 augusti 1973 säger man följande:

”I en rad länder, bl. a. i Norge och Finland, har statliga kommittéer eller motsvarande tillsatts för att svara för genomförandet av det Internationella kvinnoåret.”

Sedan yrkar man att det svenska arbetet skall sättas i gång. Den 20 september gjorde delegationen som första åtgärd ett utskick till organisationerna i Sverige, där man frågade om planerade aktiviteter. Jag tycker som sagt att det är bra att aktiviteterna nu har kommit i gång.

Självklart skall varje organisation svara för sin aktivitet, så även det socialdemokratiska partiet. Men min fråga var: Vill statsrådet medverka till att det, när staten engagerar sig i projekt inom FN:s internationella kvinnoår, blir insatser som har karaktär av en gemensam manifestation för alla grupper i Sverige som vill arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor – ja eller nej?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Man diskuterar inom delegationen och har också diskuterat med den stora delegationen möjligheten att anordna arrangemang under en speciell dag 1975. Det går naturligtvis inte att för dagen säga exakt vilka de arrangemangen blir.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Min fråga gällde inte några speciella arrangemang utan en mera allmän deklaration. Är inriktningen från statsrådets sida att man utåt

skall manifesteras den enighet som finns och som tar sig uttryck i att många olika grupper, inte bara politiska utan också andra, vill arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor eller skall det svenska framträdandet bli – som det tyvärr blir ibland – en socialdemokratisk enpartiteater? Den allmänna målsättningen kan väl statsrådet ge ett besked om. Skall vi ta gemensamma tag utåt – ja eller nej?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Jag trodde inte att jag behövde upplysa herr Romanus om att målsättningen är att arbeta för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Jag utgår från att det är målsättningen också för de organisationer som är anslutna till jämställdhetsdelegationen.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det skall väl inte vara så svårt att svara på frågan om vilken regeringens inställning är. Vill man från socialdemokraternas sida aktivt verka för att denna gemensamma uppfattning kommer till uttryck och kanske offra en möjlighet till enpartiteater? Det är synd att statsrådet inte kan svara ett enkelt ja på den frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. Sveriges medlemskap i Världsbanken

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 276, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat utrikesministern om regeringen avser att uppsäga Sveriges medlemskap i Världsbanken. Det ankommer på mig att besvara frågan.

Svaret på herr Hermanssons fråga är nej. Från svensk sida har vi, särskilt under senare tid, haft anledning att redovisa en från Världsbankens politik avvikande mening i vissa frågor. Regeringen följer Världsbanksgruppens verksamhet med stor uppmärksamhet. Jag behöver emellertid knappast erinra om att u-länderna själva är ytterst angelägna om en fortsatt hög aktivitet i Världsbankens hjälpverksamhet.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Bakgrunden till min fråga är naturligtvis den sammankomst som Världsbanken höll den 17 oktober i Paris för att diskutera en ekonomisk hjälpaktion för marionettregimen i Saigon. I ett öppet brev till regeringen uttryckte jag den 7 oktober den åsikten att Sverige borde bojkotta denna sammankomst. Om man ändå av någon anledning fann skäl att delta måste det vara i det enda syftet att söka förhindra stödaktioner för Saigonjuntan.

En svensk delegation deltog i mötet. Jag har redan uttryckt den mening

att den svenska delegationen att döma av referaten intagit en riktig hållning. Den kritiserade skarpt USA:s linje att söka genomdriva finansiell hjälp genom Världsbanken till marionettregimen i Saigon.

Sverige kan, enligt min mening, inte vara medlem i en internationell institution som på detta sätt utnyttjas för USA-imperialismens syften och mot det vietnamesiska folket. Stöd till Saigonregimen betyder stöd till dess fortsatta krig och brott mot Parisavtalet. Sverige bör därför omedelbart lämna Världsbanken.

Det är ingen tillfällighet att USA sökt driva fram stöd till Saigonregimen genom Världsbanken. Det ligger helt i linje med dess allmänna politik och sätt att använda Världsbanken som instrument för sin politik. Det är heller inget hastigt påkommet att ett möte skall diskutera denna fråga. Förberedelserna för finansiellt stöd till Saigon har förberetts under lång tid. Jag vill hänvisa den intresserade till en redovisande artikel i nr 7 1974 av tidskriften *Kommentar*.

Samtidigt som jag tackar statsrådet Sigurdson för svaret vill jag uttrycka min besvikelse över den ståndpunkt från regeringens sida som hon där redovisar. Jag har en känsla av att det kommer att mötas av en stark besvikelse också bland många av fru Sigurdsons partivänner. Regeringen vidhåller nu den tidigare inställningen att det är bättre att vara med i Världsbanken, ty då kan man påverka dess politik. Med den linjen har man tvingats välja att låna inte gavs till Allendes regim i Chile, att låna däremot nu ges till den reaktionära blodsregim som tagit makten i Chile och att låna ges till Saigonjuntan. Men då har man ju inte lyckats påverka bankens politik och hela försvaret för medlemskap rasar samman.

Sverige komprometterar sin alliansfria politik och understöder ett direkt brott mot Parisavtalet om medlemskapet i Världsbanken inte omedelbart sägs upp. Regeringen bör ompröva sin ståndpunkt.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Jag uppfattar det som att herr Hermansson är överens med regeringen när det gäller vårt agerande i diskussionerna inför ett eventuellt bistånd till Vietnam. Jag vill passa på att säga att vi har skarpt motsatt oss detta i olika sammanhang – handelsministern har gjort det vid Världsbankens årsmöte, och även utrikesministern har skarpt kritiserat det. Men jag vill framhålla för herr Hermansson att frågan om lån till Saigonregimen från Världsbanken eller den internationella utvecklingsfonden inte är avgjord. Den hade inget formellt samband med tillkomsten av en biståndsgrupp för Saigon.

Vi kommer naturligtvis från svensk sida, med den syn vi har på dessa frågor, att fortsätta att arbeta i den riktningen. Men det har inte fattats något beslut om Världsbanksgruppens administrativa eller finansiella engagemang för en av de två parterna i Sydvietnam. Mot den bakgrunden finns det ännu ingen anledning till en särskild prövning av Sveriges relationer till Världsbanksgruppen.

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. Sveriges
medlemskap i
Världsbanken*

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Enligt referat i den svenska pressen slutade mötet i Paris med att vice presidenten för Ostasien inom banken, Bernard R. Bell, förklarade att en majoritet av länderna önskade en samordnad biståndsaktion för Saigonjuntan. Rapport skulle lämnas till Världsbankens president med krav på en sådan finansiell stödaktion. Jag citerar detta ur en socialdemokratisk tidning. Det är den allmänna uppfattning som har getts genom den svenska pressen. Jag noterar dock med intresse att statsrådet redovisar den ståndpunkten att saken inte är klar. Då vill jag fråga: Om det nu skulle visa sig att USA driver igenom finansiellt stöd till Saigonjuntan, kommer regeringen då att ompröva sin ståndpunkt och lämna Världsbanken?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Herr Hermansson ställer en hypotetisk fråga. Jag vill i detta sammanhang säga att vi naturligtvis har anledning att i alla situationer beroende på den utveckling som äger rum, det må gälla engagemang i Världsbanken eller andra sammanhang, ta ställning till det läge och den situation vi då befinner oss i. Men, som jag sagt, ännu finns det ingen anledning för oss att ta detta under omprövning.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Saken är den att den övervägande delen av den svenska pressen och en mycket stor allmänhet har uppfattningen att frågan i realiteten redan är klar. Om fru Sigurdson har andra informationer vore det naturligtvis mycket intressant att det gavs en offentlig redovisning av dessa. De flesta människor i det här landet och en rad socialdemokratiska tidningar anser att saken är klar, att det inte handlar om ett hypotetiskt ställningstagande utan om ett ställningstagande till den politik som Världsbanken bedriver.

Jag vill till protokollet läsa in ett citat ur Västerbottens Folkblad, gårdagens nummer:

”Tyvärr är nu röstningsproceduren i Världsbanken sådan att Sverige aldrig kan göra sin vilja gällande mot USA annat än som demonstration och i denna bank, en meningslös demonstration. Därför skulle den enda riktiga vägen och den förnämsta demonstrationen vara att Sverige tackar för sig och drar bort sitt medlemskap i Världsbanken; den bank som av tredje världen inte kan betraktas som annat än ett illustert sällskap av världskapitalism och imperialism.” Många fler socialdemokratiska tidningar har uttryckt precis samma ståndpunkt, vilket är ett instämmande i det krav som vårt parti länge ställt.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Vid sammanträdet i Paris har man från ordförandens sida uppfattat det som en rekommendation till Världsbanken, men man har inte i Världsbankens styrelse tagit ställning vare sig beträffande tillsättandet av en grupp eller, än mindre, till att ge något lån till Saigonregimen. När det finns ett beslut, herr Hermansson, kommer vi att informera om det.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill ta fasta på det löftet – det är väldigt viktigt att regeringen i den här frågan gör verklighet av vad den flera gånger lovat, nämligen att gå ut till offentligheten med en omfattande information. Det har inte regeringen gjort.

Jag vill också uttrycka den förhoppningen – om det blir ett definitivt beslut i Världsbanken att ge finansiellt stöd till Saigonregimen – att regeringen omedelbart skall dra de konsekvenser av detta som en växande svensk opinion kräver, nämligen att uppsäga medlemskapet i Världsbanken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om statsbidrag till glasögon för barn och ungdom

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fröken *Pehrsson*'s (c) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 279, och anförde:

Herr talman! Fröken Pehrsson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till fortsatt utredning med syfte att framlägga förslag till statsbidrag till glasögon för barn och ungdom.

Som svar på en enkel fråga av fru Skantz vid årets vårriksdag framhöll jag, att så snart hjälpmedelsgruppen redovisat underlag för frågans vidare behandling kommer Kungl. Maj:t att ta ställning till fortsatt utredningsarbete med avseende på bidrag till glasögon. Hjälpmedelsgruppen har nu presenterat resultatet av sina undersökningar. Inom socialdepartementet och hjälpmedelsgruppen prövas nu behoven av och de praktiska förutsättningarna för en bidragsgivning på detta område. Med hänsyn till frågans aktualitet i flera landsting sker denna prövning i kontakt med Landstingsförbundet.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Vid 1970 års riksdag motionerade vi från centern om en utredning angående möjligheterna att införa statsbidrag till glasögon. Riksdagen biföll motionen. Många har väntat på resultatet från denna utredning och hoppats på förslag från regeringen om statsbidrag till glasögon. Det finns ett stort behov av bidrag för detta ändamål, inte minst i familjer där flera barn behöver glasögon. Kostnaderna kan bli mycket betungande. Motioner i riksdagen varje år, förfrågningar och propäer visar angelägenheten av att en sådan reform snarast kommer till stånd.

Många är beroende av hjälpmedel för att kunna fullgöra sina dagliga uppgifter. En stor del av hjälpmedlen är fria. De som behöver glasögon för att kunna sköta sitt arbete borde enligt samma principer ha rätt till bidrag.

Vi föreslog i motionen 1970 att en första åtgärd lämpligen kunde ske inom ramen för bestämmelserna om bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade. Ett mål på längre sikt borde vara att införa bidrag till glasögon

*Om åtgärder för att
döva skall få tillgång
till s. k. TV-fon*

via den allmänna försäkringen.

I socialutskottets betänkande nr 5 i år säger man att det är mest angeläget att frågan om införande av bidrag till synhjälpmedel för barn och ungdom blir prövad. Jag delar den uppfattningen.

Jag finner det mycket angeläget att en fortsatt utredning snarast sker och att denna utredning arbetar snabbt och kommer med förslag som kan föreläggas riksdagen för beslut. Jag utgår också ifrån att en undersökning om behovet av bidrag till andra grupper med synnedsättning kommer att ske så snart den tidigare nämnda utredningen är klar med sitt uppdrag.

Sedan är jag litet förvånad över att statsrådet slutar sitt svar så här: "Med hänsyn till frågans aktualitet i flera landsting sker denna prövning i kontakt med Landstingsförbundet." Landstingen är medvetna om det behov som föreligger på detta område. Man har inte ansett sig kunna vänta på statsrådets förslag. Det är därför som frågan nu har aktualiserats av landstingen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder för att döva skall få tillgång till s. k. TV-fon

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Romanus'* (fp) i kammarrens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 284, och anförde:

Herr talman! Herr Romanus har frågat mig om jag vill medverka till att döva snarast möjligt får tillgång till s. k. TV-fon, och att man även underlättar för anhöriga till döva att skaffa TV-fon.

För närvarande finns i Sverige tre typer av utrustningar som möjliggör överföring av text via telefonnätet och sålunda kan utnyttjas av döva. För ett av dessa system – den s. k. TV-fonen – gäller ett temporärt tillstånd från televerket för en försöksverksamhet under innevarande höst. Försöksverksamheten avser överföring av skrivmaskintext som kan avläsas på en TV-skärm hos mottagaren. Utrustningen tillverkas av ett amerikanskt företag, som ställt apparater till förfogande för ett mindre antal döva. Handikappinstitutet och självfallet också televerket följer försöksverksamheten med sikte på en utvärdering. De två andra systemen kommer också att prövas.

Handikappinstitutet medverkar vidare i ett nordiskt projekt, där bl. a. de nordiska telemyndigheterna är aktivt engagerade och som avser telekommunikationer för döva och dövblinda. Syftet är att uppnå en gemensam nordisk linje beträffande val av utrustning, anpassning till telefonnätet, servicefunktioner etc.

Det pågår för närvarande en snabb teknisk utveckling på telekommunikationernas område, som öppnar möjligheter även för icke hörande att utnyttja telenätet. Samhället medverkar aktivt i denna utveckling, och syftet är givetvis att den skall bli till nytta för handikappade.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! För den som är döv eller så svårt hörselskadad att han inte kan använda telefon, skulle TV-fonens införande innebära en utomordentligt positiv förändring av tillvaron. När vi andra kan lyfta en telefonlur måste den döve göra tidsödande resor eller kanske vänta åtskilliga dagar på brev som kan innehålla viktiga meddelanden.

Nu finns flera system för teleföbindelser för döva och minst ett som fungerar bra. Det används i andra länder och omfattas med stora förhoppningar av många döva. Av de rapporter som redan finns framgår att några omfattande forskningar för att få detta system att fungera inte behövs. Därför är det oroande att man nu har startat ett treårsprojekt, som socialministern nämner i sitt svar, vilket jag tackar för. Det är givetvis värdefullt att man försöker åstadkomma en nordisk samordning, men det är i huvudsak administrativa problem som måste lösas. Det skulle inte behöva ta tre år. Jag anser det självklart att televerket måste visa en positiv inställning till en snabb lösning. Det får t. ex. inte bli så att man kräver någon extra utrustning, exempelvis s. k. modemutrustning – som för övrigt redan finns i apparaterna – eller att man på annat sätt reser administrativa svårigheter.

Socialstyrelsen borde uppföra TV-fonen på hjälpmedelsförteckningen. En sådan apparat representerar en stor kostnad för den enskilde – beloppet kan närma sig 5 000 kronor – men det är inte anmärkningsvärt jämfört med kostnaden för andra redan godkända hjälpmedel.

Ett svårt problem i sammanhanget är hur man skall möjliggöra för anhöriga till döva att skaffa sig TV-fon. Det behövs ju två apparater för att kommunicera enligt det här systemet. Med nuvarande stödformer kan anhöriga till handikappade inte få bidrag till hjälpmedel. Den saken har socialministern inte tagit upp i svaret fast den fanns med i min fråga. Jag skall därför be att få sluta med fyra följdfrågor.

För det första: Vill socialministern se till att det inte dröjer tre år innan man i större skala kan börja installera TV-foner hos döva och svårt hörselskadade?

För det andra: Vill socialministern medverka till att TV-fon uppförs på hjälpmedelsförteckningen?

För det tredje: Vill socialministern verka för att televerket inte tar ut extra avgifter utan tvärtom ställer resurser till förfogande för en snabb lösning?

För det fjärde: Vill socialministern underlätta också för anhöriga till döva att få rabatt i någon form vid anskaffning av TV-fon?

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Utvecklingen på det teletekniska området går nu mycket snabbt. Det pågår för närvarande ett omfattande utvecklingsarbete för att möjliggöra för icke hörande och döv-blinda att kommunicera över telenätet. Olika system är föremål för prövning. TV-fonen är ett intressant sätt att försöka lösa problemet för de dövas del. Försöksverksamheten kom i gång på allvar i Sverige för någon månad sedan, och som jag redan nämnt är samhället aktivt engagerat i det tekniska utvecklingsarbetet. Låt mig i detta sammanhang nämna att regeringen 1971 och 1972 anvisat ca 160 000 kronor

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om åtgärder för att
döva skall få tillgång
till s. k. TV-fon*

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om åtgärder för att
döva skall få tillgång
till s. k. TV-fon*

ur allmänna arvsfonden till tekniska högskolan i Stockholm för att utveckla försöksutrustning som möjliggör kommunikation med hjälp av blindskrift och plakatskrift via telefonnätet.

I vilka former samhället skall stödja det praktiska utnyttjandet av den nya tekniken får vi ta upp när de rent tekniska förutsättningarna är klarlagda och man vet hur ett sådant system kan infogas som en del i televerkets allmänna service till medborgarna.

Det är ganska orimligt, herr Romanus, att här precisera fyra frågor och begära att jag skall stå och svara konkret i detalj, när vi ännu så länge befinner oss i ett intressant försöksskede. Jag är positiv till att detta arbete kan fortsätta så snabbt som möjligt och att vi kan öppna nya möjligheter för en grupp ofta hårt trängda handikappade. Det kan jag försäkra herr Romanus. Det är inte viljan som saknas, men vi får avvakta resultaten av den försöksverksamhet som nu pågår.

Herr ROMANUS (fp)

Herr talman! Jag betvivlar inte ett ögonblick socialministerns positiva inställning. Det var inte heller den frågan gällde. Men jag tycker inte att mina frågor var särskilt detaljerade. De rör mer allmänna spørsmål och principer, t. ex. den viktiga frågan – som inte alls är under utredning, såvitt jag förstår – hur man skall underlätta för de anhöriga att skaffa en TV-fon. Det räcker inte med *en* sådan apparat, utan de personer som den döve eller svårt hörselskadade oftast behöver komma i förbindelse med måste också ha en apparat. Annars kan den hörselskadade inte använda sin. Min fråga därvidlag gäller om socialministern vill sätta i gång en utredning om att också de skall kunna få stöd. Det kan de, såvitt jag förstår, inte få enligt nuvarande ordning.

Sedan tror jag inte att det är de tekniska frågorna som behöver särskilt omfattande utredning – det här systemet fungerar ändå utomlands – utan de administrativa frågorna. Det har därför väckt en del oro att man lagt upp ett treårsprogram. Sådana frågor borde inte få ta tre år att lösa!

Det låter kanske litet märkligt när socialministern säger att utvecklingen går så snabbt att vi måste tänka oss för och att det hela därför skall ta lång tid. Det är inte något besked som de berörda människorna uppskattar. Man kan naturligtvis peka på att det finns bildtelefon, som de kanske kan få om ungefär 20 år när kabelnäten förstärkts etc. Men det kan inte heller vara någon anledning att vänta, utan man måste börja när det finns en tekniskt fullgod lösning och inte låta det bästa vara det godas fiende. Men det principiellt kanske intressantaste är om herr Aspling vill ta upp frågan huruvida de anhöriga kan få stöd eller rabatt, även om det inte blir till 100 procent.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. finansieringen av turist- och fritidsprojektet i Åre

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Stjernströms* (c) i kammarrens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 288, och anförde:

Herr talman! Herr *Stjernström* har frågat mig när regeringen avser att lämna besked om finansieringen av *Åreprojektets* första etapp.

Jag meddelade redan i fredags att staten kommer att lämna stöd till den planerade utbyggnaden för rekreation och turism i *Åre*.

*Ang. finansieringen
av turist- och
fritidsprojektet i Åre*

Herr *STJERNSTRÖM* (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga. Jag uppfattade förstås ingalunda det TT-meddelande som dagen efter det jag ställde min fråga sändes ut från regeringen som ett svar på den direkta frågan, nämligen när regeringen kan ge besked om finansieringen. När regeringen lämnar besked om hur stor del staten skall betala förutsätter jag att den också ger besked om hur man från statens sida tänker sig finansieringen av hela projektet.

Det har i Jämtland knutits betydande förhoppningar till *Åreprojektet*. Man har sett fram mot den investeringen såsom betydelsefull för turistnäringen och för sysselsättningen i Västjämtland men även såsom en mycket nödvändig och bra injektion för hela länet.

Statsråd har besökt Jämtland, och fördelarna med och behovet av den här satsningen har vid olika tillfällen bedyrats. Nu är projekteringen klar, och ett besked från staten i finansieringsfrågan vore synnerligen betydelsefullt. När jag efterlyser ett sådant besked vill jag fråga: Hur mycket tänker staten gå in med totalt, hur mycket i form av bidrag och hur mycket i form av lån? Det är viktigt att veta det, så att man inte på en skattesvag kommun vältrar över kostnaderna för driften. Det skulle vara intressant att veta om det meddelande som skickades ut i fredags via TT också innehöll ett klarläggande av om det gäller hela den projekterade etappen eller delar därav.

Kommunalmännen i den här bygden håller nu på att arbeta med sitt statförslag. Det är en ganska skattesvag kommun, och det är ytterst angeläget att regeringen ger ett klart och entydigt besked om hur mycket man avser att stödja det här projektet med. Jag vill därvidlag nogsamt understryka att staten måste stå för den helt dominerande delen av denna investering och att ett klart besked om beloppet måste lämnas på ett tidigt stadium. Det är nu rätt länge sedan arbetsmarknadsministern lovade att ett sådant besked skulle komma redan under september månad. Nu har även oktober månad förflutit. Något direkt klarläggande kan jag inte utläsa av svaret, som ju bara innebär att regeringen förra veckan sände ut något slags meddelande om att man ämnar vara med om att stödja projektet. Min fråga är: På vilket sätt? Redovisa beloppen, så att vi får besked – planeringen är ju redan klar!

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. finansieringen
av turist- och
fritidsprojektet i Åre*

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Rätteligen var det så att jag lämnade mitt besked på fredagen, och sedan återgavs det i tidningarna på lördagen. Jag förstår att herr Stjernström tror att det var hans fråga som föranledde mig att lämna detta besked, men så var det inte. Jag hade redan lämnat beskedet när jag fick frågan. Anledningen till beskedet var att också jag är medveten om att man är angelägen om att få veta om staten skall engagera sig i detta sammanhang.

Det är riktigt att Ingemund Bengtsson på regeringens uppdrag någon gång i somras sade att vi skulle försöka lämna ett besked i frågan före september månads utgång. Han sade inte vilket besked det skulle kunna bli. Vi har också arbetat med detta ärende men har kommit underfund med att det inte är fråga om något enkelt projekt. Även om vi också har tidsaspekten med i bilden tycker vi att det inte bara ur statens utan också ur kommunens synpunkt i första hand är angeläget att detta projekt sedan det väl startats kan föras i land på ett riktigt sätt i enlighet med de ursprungliga intentionerna i turistutredningen. Det är i dessa frågor som det återstår ytterligare några överläggningar. Man arbetar för högtryck för att komma fram till lösningar som jag hoppas skall komma att visa sig vara tillfredsställande. Det är min förhoppning att vi i samverkan med Åre kommun och landstinget skall kunna genomföra detta projekt i enlighet med de intentioner som hela tiden har varit vägledande för projekteringsarbetet.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Beträffande tidpunkten för beskedet i denna fråga vill jag poängtera att jag ställde min enkla fråga tidigare än i fredags. Men det har väl inte någon större betydelse vem som ställde frågan och när svaret ges. Huvudsaken är att vi får ett entydigt och rejält svar på hur finansieringen skall klaras. Det är ytterst väsentligt.

Statsrådet talade också om intentionerna bakom detta projekt. Jag har den förhoppningen att dessa inrymmer den bestämda meningen att detta projekt inte skall finansieras på ett sådant sätt att det inom något år på en alltför skattesvag kommun vältras över nya kostnader till följd av en alltför svag ursprunglig finansiering. Det är alltså mycket angeläget att staten svarar för en mycket stor andel av projektet och att den ger ett kraftigt bidrag för att klara detta, så att driften inte ådrar kommunen förluster i fortsättningen.

Det är fullt förståeligt om man anser att det finns vissa faktorer som bör belysas ytterligare. Men jag efterlyser ett klart besked om att staten skall åta sig en så kraftig del av finansieringen att också den fortsatta driften av projektet kan säkras, för att därmed undvika en övervältring av kostnader på den mycket skattesvaga kommunen.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! När statsmakterna uttalat att de tänker gå in i detta projekt är det därför att de vill satsa på ett projekt som skall lyckas. Vi är också på det klara med att staten måste göra en kraftig insats i samband med investeringen, om projektet skall kunna genomföras på ett lyckat sätt.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det beskedet. Det måste alltså innebära att hela den deletapp som nu är projekterad kommer att genomföras på ett sådant sätt som vi tidigare har talat om, dvs. att staten tar den helt dominerande andelen av kostnaderna.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. principerna för
beviljande av
tillstånd till
linjetrafik*

§ 11 Ang. principerna för beviljande av tillstånd till linjetrafik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Hovhammars* (m) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 278, och anförde:

Herr talman! Herr Hovhammar har frågat om jag anser det nuvarande systemet för tillståndsgivning för att bedriva linjetrafik på vägsträcka som är belägen i mer än ett län eller mellan orter i skilda län acceptabelt.

Enligt 5 § fjärde stycket förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. skall fråga om tillstånd att bedriva linjetrafik på vägsträcka som är belägen i mer än ett län eller mellan orter inom skilda län prövas av länsstyrelsen i det län där den längsta vägsträckan är belägen. I 8 § samma förordning föreskrivs att den länsstyrelse som har att meddela tillstånd skall inhämta yttrande av länsstyrelsen i annat län som berörs av trafiken.

De bestämmelser som jag nu redogjort för antogs av riksdagen våren 1967 och har varit i kraft sedan den 1 januari 1968.

Den gällande ordningen – som innebär att samtliga berörda länsstyrelser får tillfälle att framföra sina synpunkter innan den beslutande länsstyrelsen fattar avgörandet – har hittills visat sig fungera i stort sett väl. När det gäller mera långväga busslinjetrafik har det dock i en del fall kunnat vara förenat med problem att vid länsstyrelseprövningen få den mera övergripande bedömning som skulle vara önskvärd. På sikt bör man söka skapa nya beslutsformer för sådana fall, och frågan övervägs inom ramen för den pågående översynen av yrkestrafiklagstiftningen.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på den fråga som jag tillåtit mig att ställa.

Av svaret framgår att allt inte är så väldigt väl beställt när det gäller det här ärendet, eftersom statsrådet säger: "När det gäller mera långväga busslinjetrafik har det dock i en del fall kunnat vara förenat med problem att vid länsstyrelseprövningen få den mera övergripande bedömning som skulle vara önskvärd."

Följden av den nuvarande ordningen har blivit att prövningen av ansökningar om tillstånd till linjetrafik har överlåtits åt länsstyrelser som inte har mer med trafiken att göra än att bussarna passerar den längsta väg-

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. principerna för
beviljande av
tillstånd till
linjetrafik*

sträckan genom vederbörande län, och det har lett till en rad ganska in-
skränkande beslut. Som det nu är ordnat har vissa länsstyrelser tolkat 12 §
förordningen om yrkesmässig automobiltrafik m. m. på följande sätt – jag
återger vad länsstyrelsen i Östergötlands län sade den 22 mars i år:

”Såvitt det kan bedömas torde utrymme finnas för att även trafikföretag
vid sidan av Statens järnvägar skall tillåtas att bedriva veckoslutstrafik med
buss i några trafikstarka relationer. Att härvid uppsplittra trafikunderlaget
på ett större antal trafikutövare måste dock anses vara olämpligt. Tillstånd
till veckoslutstrafik bör endast meddelas trafikföretag som bedriver linje-
trafik på eller i anslutning till den sökta relationen. Vidare bör de företag
som meddelas tillstånd självständigt disponera ett tillräckligt antal bussar
för att kunna utföra trafiken.”

Följden av sådana här tolkningar av 12 § har blivit – och tendensen har
ytterligare förstärkts genom Kungl. Maj:ts beslut av den 28 juni i år angående
veckoslutstrafiken på Norrland – att endast ett fåtal företag har fått lin-
jetrafiktillstånd. Det har självfallet väckt en hel del irritation bland privata
bussföretag.

För trafik på Norrland har endast två företag fått permanent tillstånd,
nämligen SJ och Norrlandskustens trafikförening, vilka genom komplet-
teringar till tidigare koncessionerade sträckor får köra E 4 mellan Luleå och
Stockholm.

De skall dock bedriva denna trafik gemensamt, och linjen betecknas som
stomlinje.

Inom Norrlandstrafiken kommer fr. o. m. den 1 mars 1975 att skapas
något av en fåtalskonkurrens till nackdel för konsumenten. Man kan befara
att priserna går i höjden och att det blir ringa konkurrens. I det läget tycker
jag att det är egendomligt att man inte försöker ordna så att det blir kon-
kurrens genom att flera bussbolag kommer in i bilden. Och jag frågar: Finns
det möjlighet för fler företag att få tillstånd?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som jag redan sagt finns det fall där man med nuvarande
ordning inte får den bästa prövningen av ansökningsärendena, och många
gångar kan detta bero på att länsstyrelserna inte funnit den rätta formen
för det samarbete som möjliggörs inom ramen av vår lagstiftning. Vilken
lösning man på sikt bör välja för de fall där en busslinje berör mer än
ett län kan jag inte ta ställning till just nu, eftersom frågan inrymmer en
hel rad problem. Jag är emellertid något överraskad av herr Hovhammars
koppling av denna fråga till beslutet av den 28 juni i år rörande Norrlands-
trafiken. Om det i något fall har varit ett gemensamt intresse för buss-
näringen och det allmänna att få en sanering av trafiken i ett visst område,
så var det just där. Jag kan försäkra att beslutet den 28 juni föregicks av
en mycket ingående prövning av alla de ärenden som fanns på regeringens
bord. Fastän så kort tid förflutit efter beslutets ikraftträdande har jag redan
erfarit hur en rad bussföretag – privata såväl som andra – har konstaterat
värdet av detta beslut sett i perspektivet att man nu vet vilken trafik man

kommer att få utöva. Bussföretagen behöver inte kriga med varandra efter Norrlandskusten i framtiden, utan alla är med om en gemensam transportlösning. Jag tror att herr Hovhammar – om han har tid och möjlighet att ta kontakt med några av de företag som berördes av beslutet – skall finna att min beskrivning av verkligheten är riktig.

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. principerna för
beviljande av
tillstånd till
linjetrafik*

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Det framgår ju av debatten att det finns en hel del problem när det gäller denna trafik, och kommunikationsministern har också bekräftat detta. Jag tycker att Kungl. Maj:t – för att undvika de nackdelar för konsumenten som uppstått på Norrlandstrafiken – borde kunna uppskjuta beslutet om linjetrafiktillstånd på södra Sverige och låta bussbolagen köra som nu tills nya och bättre regler för weekendtrafiken har fastställts. Jag har fått frågor om detta från många håll, och jag vill gärna föra fram saken här för att få veta hur regeringen ser på detta.

Regeln om att tillstånd lämnas av länsstyrelsen i det län i vilket bussen passerar den längsta sträckan skulle kunna avskaffas och ersättas med en annan regel, exempelvis att en central myndighet för tillståndsgivning inrättas eller att tillståndsgivningen överlåtes på den länsstyrelse i vilken bussarna har avgångs- respektive slutstation. Jag skulle gärna vilja höra om kommunikationsministern har övervägt en annan ordning än den som för närvarande råder, t. ex. en ordning i stil med vad jag här skisserat. Om man införde en sådan ordning skulle nog trafikbehoven bättre kunna bedömas, och fler bolag skulle kunna få tillstånd. Jag tror att detta skulle vara till glädje för trafikanterna, som ju ofta är ganska penningssvaga grupper, såsom studerande, pensionärer, värnpliktiga och andra med behov av goda och snabba transporter i bra bussar. Någon risk för en osund utveckling genom att det bildas s. k. piratbolag tror jag inte föreligger.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tror att det efter det beslut som regeringen fattade den 28 juni har blivit mycket svårt att syssla med en mer eller mindre olaglig pirattrafik. Före beslutets fattande och under förberedelsearbetet för beslutet i samarbete med länsstyrelserna utefter Norrlandskusten upptäckte vi däremot fall, ärenden, tillvägagångssätt eller vad man nu vill kalla det som – för att uttrycka sig ganska milt – trotsade så gott som all beskrivning.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Vi har alltså på den punkten att se fram mot en bättre ordning genom de fattade besluten, och det är tillfredsställande. Men faktum kvarstår att som det nu är klarar inte SJ av sin veckoslutstrafik utan har tvingats hyra in sig eller skriva entreprenadavtal med olika bussbolag. SJ har då bara den möjligheten att man tar en viss provision som förmedlare.

Jag tycker att detta är en onödig väg att gå. Det måste ju fördyra resorna, och det kan på sikt kanske också innebära en form av monopol – något

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Om brytande av
anställningsstoppet
vid SJ:s verkstad i
Örebro*

som jag för min del i varje fall inte är särskilt road av. Jag tror att en konkurrens på lika villkor är det man skall gå fram med, och det kommer också att gynna resenärerna.

Det finns, herr statsråd, många seriösa bussföretag som är beredda att arbeta efter de här premisserna och på lika villkor. Jag tycker att Ni borde ge dem chansen att göra det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om brytande av anställningsstoppet vid SJ:s verkstad i Örebro

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Israelssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 283, och anförde:

Herr talman! Herr Israelsson har frågat mig om jag är beredd att redan nu lämna sådana besked beträffande SJ:s verkstad i Örebro att de anställda där kan lugnas och en förnyring påbörjas genom brytande av nu rådande anställningsstopp.

Genom den successiva moderniseringen av SJ:s lok- och vagnpark har behovet av underhåll minskat. Samtidigt har verksamheten i SJ:s verkstäder rationaliserats. Denna utveckling är självfallet i sig positiv, men den har fått till följd att en viss överkapacitet uppstått i verkstäderna. För att få en så effektiv och rationell verkstadstjänst som möjligt har SJ dels omfördelat arbeten mellan de olika verkstäderna, dels – genom naturlig avgång – successivt minskat arbetsstyrkan.

När det gäller verkstaden i Örebro planerar SJ en koncentration dit av visst lokunderhåll. I vilken mån man behöver anställa mer personal måste bli beroende av de resurser som behövs för underhållsarbeten i Örebro och i andra verkstäder.

Jag vill avslutningsvis framhålla att SJ fortlöpande har kontakter i hörande frågor med berörda personalorganisationer.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är de förhållanden som länge rått vid SJ:s verkstad i Örebro. Örebro hör till de städer i landet som under efterkrigstiden genomgått en markant avindustrialisering. Skoindustrin, som tidigare sysselsatte tusentals personer, är i dag nästan avvecklad. Annan industrisysselsättning har inte kommit i stället i tillräcklig omfattning. En av de arbetsplatser som ännu under den första efterkrigstiden ansågs mycket säker och som folk sökte sig till, SJ:s centralverkstad i Örebro, håller nu på att sakta självdo. Sedan 15 år råder ett anställningsstopp som kommunikationsministerns par-

tikollega i tidningen Örebro-Kuriren betecknar som en nedbrytningsprocess. Han påpekar också att ansvaret för utvecklingen vid SJ:s verkstad i Örebro ytterst inte vilar på SJ:s ledning utan i stället på regeringen som har att ta ställning med utgångspunkt i en planerad näringspolitik. Jag delar dessa synpunkter i fråga om ansvarsfördelningen.

Chefredaktören för Örebro-Kuriren menar också att en lämplig bredvidläsning, då regeringen har att ta ställning till framtiden för SJ:s verkstad i Örebro, är det nya förslaget till socialdemokratiskt parti-program. Han anser att det finns många förpliktande formuleringar som är tillämpliga just på detta fall. Jag instämmer också i den synpunkten.

Det är på tiden att de anställda vid SJ:s verkstad i Örebro får besked om hur det skall bli med verkstaden, och jag menar att det måste bli ett positivt besked, där det fastslås att verksamheten skall bibehållas och helst utökas. Anställningsstoppet – som har lett till att medelåldern på vissa avdelningar, t. ex. i lokverkstaden, är 53 år – måste brytas och en positiv utveckling med stigande sysselsättning inledas.

Kommunikationsministern säger i slutet av sitt svar att "SJ fortlöpande har kontakter i hithörande frågor med berörda personalorganisationer". Det är naturligtvis riktigt i och för sig. Men jag vill tillägga att de kontakterna har fungerat mycket dåligt och att man i personalorganisationerna inte alls är nöjd med det sätt på vilket SJ har skött dessa frågor.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som en kommentar till vad herr Israelsson sade senast vill jag bara göra ett par konstateranden.

Problemen med SJ:s verkstadsrörelse är inga undantag från de övriga problem som statens järnvägar har att brottas med. Tvärtom är kanske problemen på verkstadssidan ännu mer accentuerade än på många andra av SJ:s områden. Detta har sin naturliga förklaring i – och det har jag också sagt i mitt svar – att den totala underhållsverksamheten minskar därför att SJ:s totala verksamhet inte expanderar i den takt som vore behövlig om verkstadsrörelsen skulle öka eller åtminstone hållas konstant.

SJ har i dag ett 30-tal verkstäder. Alla håller med om att det är ett för stort antal verkstäder. Det säger både de anställdas organisationer och SJ samt alla andra som är sakkunniga. Därför är det såvitt jag förstår nödvändigt med en fortlöpande rationalisering, och naturligtvis kommer den – i den mån den tar sig konkreta uttryck – att också beröra Örebro.

Som jag i mitt svar sagt hålls fortlöpande kontakter mellan SJ och de anställdas organisationer. Jag har ganska nyligen haft tillfälle att ta del av de synpunkter man har i Örebro, när representanter för Örebro kommun och fackföreningen vid verkstaden besökte mig och talade om sina bekymmer. Men jag vill tillägga att jag också har haft och har besök från andra SJ-verkstäder där problemen är i stort sett desamma.

Jag har alltså kontakter med de anställda, och jag kan därför försäkra att jag inte hålls utanför vad som sker, utan jag får från tid till annan fortlöpande underrättelser om utvecklingen.

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. SJ:s stenkols-
lager*

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Som jag sade i mitt första inlägg tycker jag att det har särskilt stor betydelse att SJ försöker bibehålla verkstaden i Örebro eftersom denna kommun har förlorat så mycket industrisysselsättning. När SJ tar under övervägande hur man skall fördela det underhållsarbete som finns kvar tycker jag därför att särskild hänsyn bör tillmätas det förhållandet.

Vidare vill jag framhålla att de anställda inte förstår SJ:s inställning ens från företagsekonomiska synpunkter. Om de uppgifter jag fått är riktiga har det ju ifrågasatts att flytta viss verksamhet till Danmark, och det är inte ens företagsekonomiskt lönsamt säger man i de anställdas organisationer. Arbetet kan göras lika billigt i Örebro. Därför har man mycket liten förståelse för sådana synpunkter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. SJ:s stenkolslager

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Magnussons* i Kristinehamn (vpk) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 292, och anförde:

Herr talman! Herr Magnusson i Kristinehamn har frågat mig om hos SJ befintliga stenkolslager på skilda ställen i landet fortfarande avses tjäna beredskapsändamål och – om så är fallet – om en avyttring av dessa lager är försvarbar samt om järnvägen som transportmedel bör prioriteras vid eventuell borttransportering.

Omfattningen av beredskapslagringen av stenkol hos SJ regleras genom en överenskommelse mellan SJ och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Försäljning av viss del av stenkolslagren aktualiseras på grund av dels kravet på omsättning av kolen, dels minskat lagringsbehov.

Vid försäljning av kol – där alltså beredskapsaspekterna beaktas genom de normer för lagerhållning som överenskommit med överstyrelsen för ekonomiskt försvar – är det givetvis naturligt att använda järnväg för borttransporten.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Bakgrunden till frågan – som har två aspekter – är följande.

SJ har en hel del stenkol liggande i lager här och var i landet. Särskilt är detta fallet på inlandsbanan, där man förut haft koldrift men gått över till dieseldrift. Nu har det meddelats i pressen att SJ börjat sälja av sina stenkolslager; det är visst till England den exporten går. Detta kan vara av visst intresse då man, om jag har uppfattat saken rätt, fortfarande tänker sig koldrift vid en eventuell avspärrning av vårt land, t. ex. vid krigstillstånd. Ängloken sparas i viss utsträckning; de har så att säga lagts i malpåse och ses över varje år för att eventuellt kunna användas. Om man nu säljer

stenkolen på grund av att den förstörs vid långvarig lagring, tänker man sig då att förnya kolförråden? Eller finns det andra planer när det gäller beredskapsåtgärder?

Statsrådet säger att omfattningen av denna lagring "regleras genom en överenskommelse mellan SJ och överstyrelsen för ekonomiskt försvar". Det kan kanske i och för sig vara ett svar på frågan. Men stenkolen representerar också en viss energitillgång. Man kan därför fråga sig om det inte vore bättre att denna i nuvarande situation stannade inom landet.

Det har också livligt uppmärksammats att SJ från början anlidade långtradare från Ulriksfors, varifrån utlastning sker till hamnen i Örnsköldsvik – detta trots att man lokalt vid SJ vidtagit förberedelser för transporten. Man ansåg det där vara givet att SJ skulle sköta transporten, då det rörde sig om SJ:s egen kol. Till saken hör att SJ under veckan i fråga hade 1 500 öppna vagnar i överskott varje dag. Men när utlastningen skulle börja den 13 oktober visade det sig att en speditiionsfirma i Örnsköldsvik åtagit sig transporten. Nu kunde emellertid inte långtradare lasta utan besvärligheter vid bangården i Ulriksfors: man måste röja väg, hugga ned träd, osv. Detta rabalder uppmärksammades av pressen, och TV t. o. m. filmade det hela. Först fredagen den 18 hörde SJ:s försäljningsavdelning sig för om möjligheten till utlastning med SJ:s vagnar. Det förklarades då att det uppstått något slags missförstånd. Nu går en del av frakten med SJ-vagnar och en del fortfarande med långtradare.

Detta fullkomligt dråpliga förhållande inte bara uppmärksammades av massmedia utan retade också SJ:s egen personal. Förutom de frågor jag redan vidarebefordrat till kommunikationsministern har man frågat mig, och jag frågar nu i min tur kommunikationsministern: Kan detta verkligen ligga i linje med vad vi kämpar för, nämligen att så mycket av den tunga trafiken som möjligt skall läggas på järnväg? Hur skall vi vinna förståelse för en sådan ståndpunkt när SJ själv förfar på detta sätt?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Frågan om kollagens faktiska storlek och liknande tycks vi kunna lämna – på den punkten finns som sagt en överenskommelse mellan överstyrelsen för ekonomiskt försvar och SJ.

När det gäller den aktuella transporten från Ulriksfors till Örnsköldsvik ifrågasätter jag om herr Magnusson har de allra senaste uppgifterna. Det är riktigt att det den 13 oktober pågick vissa diskussioner i frågan järnvägstransport kontra vägtransport. Men den 1 oktober lämnade SJ en frakt-offert på hela lagret. Genom en del turer, som det inte är möjligt att redogöra för inom ramen för svaret på en enkel fråga, hamnade man i ett slags dödläge, åtminstone när det gällde SJ:s möjligheter att agera. Så småningom klarades även detta ut genom en mycket aktiv försäljningsinsats av SJ:s folk i Sundsvall. Det senaste besked jag har fått – jag tror inte herr Magnusson har något senare – är att det första tågsättet om 25 vagnar gick i måndags från Ulriksfors till Örnsköldsvik. På tisdagen skulle det gå ett nytt tåg med 25 vagnar – det har jag inte kunnat kontrollera. Därutöver har det gått

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. SJ:s stenkols-
lager*

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. SJ:s stenkols-
lager*

en och annan lastbil.

Jag vill gärna att vi på något sätt gemensamt, kanske utanför ramen för den enkla frågan, klarar ut om inte herr Magnusson har litet för tidiga uppgifter när det gäller den här transporten.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Enligt de uppgifter jag har fått – som härrör från personal som finns där uppe i trakterna och vilkas uppgifter jag inte har någon anledning att betvivla – skulle SJ lämna anbud, vilket gjordes, varpå förberedelser vidtogs. Man hyrde t. ex. in lastmaskiner. Men så uppgavs från SJ:s sida, att anledningen till att SJ inte hade tagit transporterna var att hamnen i Örnsköldsvik hade förklarat att man där inte kunde lossa och lasta. Detta har emellertid hamnchefen i Örnsköldsvik förnekat. Järnvägsmännen i Örnsköldsvik har också förklarat att det inte förelåg några hinder för växlingen samt att det fanns anordningar för lossning och lastning. I går hade jag ett telefonsamtal med personal däruppe, som då påstod att järnvägstransporterna hade kommit i gång men att transporter med långtradare fortfarande förekommer.

Detta är ju ändå en principiell fråga. Man tycker det borde vara naturligt att SJ tar hand om sådana transporter. SJ fordrar av sin egen personal att den skall göra vad den kan för att värva kunder till företaget, men ett sådant här förfaringsätt strider helt mot dessa intentioner och kan inte stimulera personalen till egna initiativ i det hänseendet. Det skulle kunna bli en lärdom för SJ, om kommunikationsministern vill understryka, att om vi skall kämpa för att överföra tung trafik till järnvägen, så bör SJ vara en föregångare i det hänseendet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är riktigt att SJ och SJ:s försäljare skall uppträda på ett sätt som innebär att SJ kan konkurrera om transporter. I det här speciella fallet – som det tyvärr, herr talman, är omöjligt att klara ut i detalj inom ramen för den enkla frågan – tror jag det finns ett gemensamt intresse av att på något sätt få till stånd ett klarläggande utanför kammaren i form av en utredning, som jag sedermera kan tillställa herr Magnusson.

Jag vill nämligen gärna ha sagt, att om SJ skall ha något besked från mig eller någon annan i den aktuella frågan, bör i så fall ett ännu skarpare uttalande från mig riktas till dem som så att säga hade tänkt sig att utnyttja SJ:s tjänster men som icke gjorde det på ett tidigt stadium, utan vinglade litet fram och tillbaka – detta fortfarande enligt de uppgifter som har lämnats av SJ:s transportförsäljare i Sundsvall.

Jag menar alltså att skulden härvidlag troligen bör fördelas på ett sätt som herr Magnusson kanske inte har erhållit alla uppgifter om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Ang. informations- och övervakningsåtgärder vid bilbälteslagens ikraftträdande

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Strömbergs i Botkyrka (fp) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 293, och anförde:

Herr talman! Herr Strömberg har frågat vilka informations- och övervakningsåtgärder som kommer att vidtas med anledning av bilbälteslagstiftningens ikraftträdande den 1 januari 1975.

I enlighet med särskilt uppdrag från Kungl. Maj:t svarar statens trafik-säkerhetsverk för planläggningen och genomförandet av informationen om bilbälteslagstiftningen. Med anledning av uppdraget har trafiksäkerhetsverket i samråd med olika myndigheter och organisationer – såsom rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF), motororganisationerna och motorbranschen – lagt upp en omfattande informations- och propagandakampanj, som börjar i november 1974 och sträcker sig över årsskiftet 1974-1975. Kampanjen består väsentligen av följande inslag.

Information kommer att ske genom TV och radio, rikstäckande annonsering i dagspressen, annonsering i motorfackpress och genom trafikreklam på bussar över hela landet. En folder med upplysningar om bilbälteslagstiftningen, om bilbältets funktion och om dess skyddseffekt har producerats i 1,5 miljoner exemplar. Foldern har också översatts till vissa främmande språk till hjälp för bl. a. invandrarna. Vidare har tagits fram affischer som är lämpliga att sättas upp på arbetsplatser m. fl. ställen samt märken som är avsedda att fästas i bilarna som påminnelse angående bilbältet.

För ledare av trafikkurser har producerats en handledning som ger fakta och diskussionsunderlag kring bilbälteslagstiftningen. Härutöver kommer trafiksäkerhetsverket att framställa material med bakgrundsfakta som underlag för artiklar m. m. i nyhetsmedia angående bilbältet och lagstiftningen om användningsplikt. Dessutom har trafiksäkerhetsverket ett rikt material som tagits fram i tidigare bilbälteskampanjer. Även detta kommer givetvis – jämsides med det nya materialet – att bli tillgängligt, exempelvis för kursverksamheten inom ramen för det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet.

Vad gäller polisens insatser kommer rikspolisstyrelsen i anslutning till trafiksäkerhetsverkets kampanj att ge information och riktlinjer till såväl den trafikövervakande personalen som polispersonalen i övrigt.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. När statsrådet talade om informationen gjorde jag den reflexionen att de åtgärder som planeras verkar vara väl genomtänkta och grundligt genomarbetade. Det finns anledning att tro att allt detta arbete skall leda till att trafiksäkerheten ökar. Jag tackar för den delen av svaret, som jag finner utomordentligt positivt.

Den andra delen av svaret gäller övervakningen. Det är riktigt att det i första hand är polisen som skall klara den. Jag vill emellertid betona att

Ang. informations- och övervakningsåtgärder vid bilbälteslagens ikraftträdande

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbe-
handlingen av SIA:s
betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

övervakningen av en lag som syftar till att öka trafiksäkerheten inte först och främst är en fiskal uppgift. De skador som orsakas av trafikolyckor är omfattande och drabbar både den enskilde och samhället. Därför har samhället all anledning att se till att lagen följs. Det är viktigt att man under övergångstiden samt när lagen träder i kraft skärper övervakningen och försöker att hos alla bilister få in ett handlingsmönster, så att de automatiskt tar på sig bilbältet när de sätter sig i bilen.

Jag tror att det är nödvändigt att polisen koncentrerar sina resurser på dessa övervakningsuppgifter. Trafikuskottet har även förutsatt att en sådan övervakning skall komma till stånd.

Jag tror också att det är alldeles utmärkt att allmänheten får reda på att polisen kontrollerar att lagen efterlevs. Den övervägande delen av bilisterna kommer säkerligen att uppfatta detta positivt som en trafiksäkerhetsåtgärd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Ang. remissbehandlingen av SIA:s betänkande Skolans arbetsmiljö, m. m.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Nyhages* (m) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 253, till herr utbildningsministern, dels fröken *Hörléns* (fp) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 257, och dels herr *Josefsons* (c) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 285, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Nyhage har frågat chefen för utbildningsdepartementet, om han är beredd medverka till att remisstiden för betänkandet om skolans arbetsmiljö (SOU 1974:53) ytterligare förlängs för att därigenom bereda remissinstanserna ökad möjlighet att inhämta synpunkter från andra organ. Vidare har fröken Hörlén frågat mig, om jag avser att ta något initiativ så att remissinstanserna samtidigt kan behandla både SIA:s och barnstugeutredningens förslag om fritidsverksamheten för barn. Slutligen har herr Josefson frågat chefen för utbildningsdepartementet, om han anser urvalet av kommuner, vilka beretts tillfälle att avge yttrande i anledning av SIA:s betänkande, tillräckligt representativt. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågorna. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Remisstiden för SIA:s betänkande Skolans arbetsmiljö är sex månader. Om det skall vara möjligt att lägga fram propositionen på grundval av betänkandet under år 1975, måste remissvaren vara utbildningsdepartementet till handa i mitten av februari. Remisstiden på barnstugeutredningens betänkande Barns fritid utgår den 29 november. Till stor del sammanfaller alltså remisstiden, vilket bör vara en fördel för behandlingen av de avsnitt i betänkandena som helt eller delvis sammanfaller.

SIA har i vanlig ordning remitterats till ett 30-tal myndigheter, utredningar

och organisationer vilka är direkt berörda av förslagen. Dessa remissinstanser inhämtar alltså ofta synpunkter från lokalt håll. Detta gäller bl. a. för länskolnämnderna. Departementet har också berett 28 kommuner tillfälle att direkt yttra sig över betänkandet, bl. a. de kommuner som deltagit i utredningens försöksverksamhet. Självfallet beaktas även synpunkter från kommuner och andra vilka inte utvalts som remissinstans. Jag räknar därför med att vi skall få en god bild av de kommunala organens inställning till SIA:s förslag.

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbehandlingen av SIA:s betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret på min fråga. Tyvärr var svaret precis så negativt som jag hade anledning att befara mot bakgrund av gjorda uttalanden.

Det är beklagligt att regeringen inte kan visa större hänsyn mot den mycket massiva opinion från hela vårt land som önskar en förlängd remisstid. Man frågar sig onekligen vad som är det reella skälet till denna brådska. Det föreligger ju inget ovillkorligt krav på att en proposition skall läggas redan 1975. Däremot är det mycket väsentligare att skolstyrelserna ges möjlighet att vidta förbättringar inom skolans område utan hinder från ansvarigt håll. Det är mycket allvarligt när man gång efter annan i skilda sammanhang får höra påståenden om att regeringen till varje pris skall ha SIA genomfört och därför inte vill ge människorna en reell möjlighet att ge väl underbyggda synpunkter till känna.

Opinionen mot den korta remisstiden kommer från bl. a. elevhåll, lärare, skolledare, målsmän, hem- och skola-organisationer, skolstyrelser, landstingens utbildningsnämnder, länskolnämnder, politiska och andra organisationer – kort sagt alla som verkligen är berörda av intentionerna i SIA. Likväl ställer sig regeringen kallsinnig.

Det finns ingen anledning eller möjlighet att här ta upp en SIA-debat. Ofrånkomligt är emellertid att en lång rad kritiska synpunkter redan kommit fram – inte minst i tidningarnas insändarspalter – vilka i varje fall till en del är grundade på missförstånd och bristande kunskap om förslagets reella innebörd. Det behövs alltså ett omfattande studium och en genomgripande diskussion innan ställningstagande kan göras till detta mycket omfattande material.

I det här sammanhanget vill jag gärna citera Lärartidningen nr 44 där man har en artikel från ett diskussionsmöte med över hundratalet lärare den 14 oktober 1974. Jag citerar: "Är det en tillfällighet att det under ungefär samma period kommer ett antal stora skolutredningar: SIA, SSK, MUT, BUL etc.? Vad vet vi t. ex. om MUT i dagens läge? SIA vill decentralisera besluten inom skolan, medan MUT vill binda upp undervisningen till detaljbeskrivna mål. MUT-arbetet beräknas vara avslutat under slutskedet av införandet av SIA, är det också en tillfällighet?"

Om vi inte kan studera alla dessa utredningar tillsammans kan vi inte heller få någon överblick, och hur ska vi då kunna besvara remisserna?

Detta gav anledning till ett samfällt krav från mötet att remisstiden för

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbehand-
lingen av SIA:s
betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

SIA:s betänkande måste förlängas.”

Det förefaller mig vara otroligt att regeringen skulle kunna känna någon tillfredsställelse med ett remissmaterial som kan vara grundat på svagt underbyggda underremisser. Vi som arbetar ute på fältet med skolfrågorna och vi som är målsmän ställer oss i varje fall klart kritiska mot och känner stor oro inför åtgärder grundade på ett sådant förfaringssätt.

Jag vädjar alltså till statsrådet att släppa litet på prestige och ta hänsyn till den breda opinionen! Lyssna gärna på ”rörelsen” – det är ett i sammanhanget utomordentligt gott råd!

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min enkla fråga.

1968 års barnstugeutredning har bl. a. haft till uppgift att utreda förskole- och fritidsverksamheten samt den allmänna fritidsverksamheten för skolbarn. Vid fullgörandet av denna uppgift är det självklart att man delvis kommit att röra sig på samma område som av SIA-utredningen behandlats t. ex. under beteckningen ”en samlad skoldag”. När två utredningar samarbetar med likartade problem är det naturligt att man har kontakt med varandra under arbetets gång. Vad man emellertid också finner naturligt vore att remissinstanserna skulle få möjlighet att samtidigt behandla förslagen från de båda utredningarna, då dessa innehåller flera problemställningar som kräver en allsidig belysning för att man skall nå en hel och samlad lösning.

Nu kom barnstugeutredningens betänkande i slutet av maj, strax innan svenska folket slår sig till ro i sommarlandet, och remissförfarandet blev givetvis lidande av att man av den anledningen hade svårigheter med arbetet. Remisstiden skulle från början gå ut i mitten av oktober – så kort tid efter det att SIA-utredningen presenterat sitt betänkande att någon reell möjlighet för remissinstanserna att konfrontera uppslagen från båda håll med varandra knappast förelåg. Nu är remisstiden tydligen förlängd till den 29 november, men åtskilliga underremissinstanser hade på sina håll insänt svar till sina överinstanser redan under september månad, vilket givetvis försvårar den reella behandlingen av frågorna. Det finns verkligen anledning till att remisstiden ytterligare samordnas.

Utredningen Barns fritid sysslar med fritidsverksamhet för barn i åldern 7–12 år, medan SIA-utredningen arbetar med elever i alla åldrar, som är för ungdomsskolan aktuella. Barnstugeutredningen har alltså inte i önskad utsträckning kunnat beakta möjligheterna till t. ex. aktiviteter gemensamma för yngre och äldre elever. Vidare anser barnstugeutredningen att fritid för barn och ungdom är den ”icke lektionsbundna tiden av dagen, terminen, året”. Detta betyder att utredningen tar upp såväl raster, håltimmar och väntan på skolskjuts under den egentliga skoldagen som eftermiddags- och kvällsverksamheter efter lektionstid för barn och ungdomar samt heldagsomsorgen för de yngre skolbarnen jämte vissa lovaktiviteter. Också SIA-utredningen har lagt fram omfattande förslag om gäller s. k. fria och frivilliga

aktiviteter. Jag ser det som självklart att remissinstanserna skulle fått möjlighet att samordna sina svar på båda betänkandena.

Om det inte går att få en ändring till stånd med avseende på behandlingen av barnstugeutredningens betänkande vill jag ansluta mig till den av herr Nyhage framförda frågan om förlängning av remisstiden för SIA-utredningens betänkande. Ett sådant förfarande skulle underlätta för remissinstanserna att också väga in synpunkterna från utredningen Barns fritid i sitt svar. En så stor satsning som den som nu förberedes för att hjälpa barn och ungdom till rätta i samhället kräver ett samlat grepp såväl från pedagogiska och sociala myndigheter som från föräldrar, folkrörelser och andra som på ett eller annat sätt är berörda i sammanhanget.

Ett par kompletterande frågor då det är att förmoda att remissyttrandena redan avlämnats: Är statsrådet beredd att ta hänsyn till kompletterande yttranden från remissinstans som tidigare avgivit yttrande angående barnstugeutredningens betänkande Barns fritid? Hur skall de avgivna yttrandena angående barnstugeutredningens betänkande föras in i arbetet? Det rör sig om olika departement.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Det var med stor förvåning jag upptäckte vilka kommuner som anmodats inkomma med yttrande över SIA-utredningens förslag om skolans arbetsmiljö. Syftet med remissförfarandet är enligt min uppfattning att få ett så allsidigt yttrande som möjligt från berörda parter. Sammanlagt har, som statsrådet säger i svaret, 28 kommuner beretts tillfälle att yttra sig. Det var just över urvalet jag blev förvånad. Jag har konstaterat att urvalet bland kommunerna är följande: I 16 län har man utvalt antingen den största eller de två största kommunerna. I två län har den näst största kommunen anmodats och i ett län den största och den tredje kommunen i storleksordningen. I fem län har ingen kommun anmodats, nämligen Blekinge, Kristianstads, Gotlands, Skaraborgs och Värmlands län. Utöver de här nämnda har endast tre kommuner beretts tillfälle att yttra sig, och det är Lycksele, Tyresö och Mörbylånga. SIA-utredningens förslag innebär betydande förändringar i kommunernas uppgifter på skolans område, både organisatoriskt och ekonomiskt. För att få en bättre bild av vad vårt lands kommuner anser om det nya förslaget som SIA-utredningen presenterar borde, enligt min uppfattning, alla kommuner eller åtminstone i förhållande till storlek alla kommuntyper vara likvärdigt representerade.

SIA-utredningens förslag innebär förändringar i resurstilldelningen. Det innebär betydande olikheter vid genomförande i kommuner med koncentrerad bebyggelse och i glesbygdskommuner. Det är därför, herr talman, som jag velat ställa denna fråga och därmed rikta uppmärksamheten på nödvändigheten av att man anmodar alla kommuntyper att framföra sina synpunkter på SIA-utredningens förslag.

Till sist vill jag fråga fru statsrådet: Skulle det inte vara värdefullt att också få in yttranden från de mindre och medelstora kommunerna och ta del av deras syn på denna betydelsefulla fråga?

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbehandlingen av SIA:s betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbe-
handlingen av SIA:s
betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Låt mig börja med kommunerna. Det måste alltid göras ett urval, och då är det ganska naturligt att man vänder sig till större kommuner. Det gör man i samtliga fall. Dessutom hade man försökskommunerna att ta in i den här remissomgången. Men visst får också små kommuner yttra sig! Lycksele, Mörbylånga, Hudiksvall exempelvis. Det kommer naturligtvis också synpunkter från samtliga län via länskolnämnderna.

Barnstugeutredningen är inte mitt område, eftersom de remissvaren går till socialdepartementet. Sedan socialdepartementet förlängt remisstiden till den 29 november har de organisationer som tidigare gjorde anspråk på en förlängd remisstid förklarat sig nöjda med remisstiden. Sedan är det självfallet så att vi inom socialdepartementet och utbildningsdepartementet kommer att samarbeta såsom vi alltid gör i kanslihuset.

Beträffande SIA är det riktigt att det bör komma till stånd en omfattande diskussion. Det är också glädjande att konstatera vilket stort intresse som har visats utredningen. Vi har satt sex månader som remisstid, vilket är en ovanligt lång tid. Man bör också ta hänsyn till att utredningens tankegångar redan tidigare var kända genom försöksverksamhet, diskussionspromemorior och genom pressen. Vi har önskemål om att lämna en proposition 1975 för att göra politiska ställningstaganden i frågan under en tid då allmänheten diskuterar skolfrågorna så livligt som nu.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Det är givet att kommuner av olika storlek skall få yttra sig, men det är en väsentlig skillnad på fördelningen mellan stora och små kommuner om det är 25 kommuner som så att säga representerar de stora i respektive län och tre som representerar de övriga. Frågan gäller inte enbart vilka som skall anmodas att yttra sig utan framför allt de olika kommunernas praktiska möjligheter att genomföra SIA-utredningens förslag. Dessa möjligheter är oerhört olika beroende på hur kommunen ser ut. Det är från den synpunkten som jag skulle vilja vädja till statsrådet att överväga huruvida det inte finns möjligheter att i större utsträckning låta de mindre och medelstora kommunerna få delge sina synpunkter på denna fråga.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis tacknämligt att man har fått förlängd remisstid beträffande barnstugeutredningens betänkande, men jag vill ändå hävda att det kommer att bli svårt att sammanföra synpunkterna från dessa båda utredningar och att det därför hade varit önskvärt att remisstiden förlängts ytterligare. Det är också möjligt att det finns remissvar som redan är utarbetade men som kanske skulle behöva få en ny vinkling efter det att man djupare studerat SIA-utredningens förslag. Därför är jag tacksam för statsrådets löfte om ett samarbete mellan socialdepartementet och utbildningsdepartementet när det gäller samordningen av dessa remissvar.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Skolstyrelsen i Marks kommun, vilken kommun jag representerar, fick besked den 27 augusti – dvs. en vecka efter det att skolan börjat – att länskolnämnden ville ha svar den 17 oktober. Sedan förlängdes tiden till den 4 november. Först den 24 oktober kunde skolledarna informeras genom länskolnämndens försorg. Det var ungefär två veckor före den tidpunkt då svaret skulle vara inne hos länskolnämnden. Lärarna kan över huvud taget inte få någon information den här vägen förrän i november månad. Jag anser inte att det kan vara till fyllest med ett remissförfarande som går till på det sättet.

Om man läser tidningarnas insändarspalter finner man att SIA onekligen är föremål för en mycket livlig debatt. Men oavsett vem som skriver insändarna och oavsett vem som yttrar sig framföres genomgående det kravet att man måste få längre tid på sig. Man måste få tid att ordentligt sätta sig in i detta mycket stora betänkande. Inte minst Riksförbundet Hem och skola har hört av sig i detta sammanhang och ansett det vara rimligt att förbundet får tid på sig att bedriva studiecirkelverksamhet omkring materialet. Det rör sig ändå om ett par tusen sidor, med samtliga delbetänkanden, som skall plöjas igenom.

Jag måste alltså återigen uttala att jag inte tycker att det är så angeläget att en proposition läggs 1975 när det gäller en så oerhört viktig fråga som denna. Det är viktigare att förankra betänkandet i folks medvetande, att människor får tid att ta del av betänkandet, studera det och sätta sig in i det samt ge sina synpunkter till kända och att man mot bakgrund av sådana insikter hos svenska folket slutligen lägger en proposition i ärendet.

Jag vädjar än en gång till statsrådet att arbeta för att remisstiden förlängs.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Alla framför inte kravet på förlängd remisstid. Många säger att vi måste arbeta så snabbt att de här reformerna, som man tycker är viktiga, snart blir genomförda. Då kan man ju inte skjuta beslutsprocessen framför sig hur långt som helst.

Låt mig ytterligare kommentera vår önskan att lägga proposition 1975. Det vanliga är naturligtvis att man inte vill att förslagen skall bli föråldrade, vilket det kan vara risk för eftersom förändringar inträffar så snabbt. Man vill också gärna göra de politiska bedömningarna i ett skede då debatten fortfarande är i gång. Detta gäller naturligtvis för regeringspartiet när vi skriver proposition. Det måste också gälla för oppositionspartierna när de skall formera sina linjer i frågan och eventuellt skriva motioner.

Att remisstiden går ut i februari innebär ju inte att det då är slut med möjligheterna att påverka. De skriftliga svaren kommer in till departementet vid nämnda tidpunkt, men vi har ju både öron och ögon att uppfatta vad som framförs angående utredningen under hela perioden fram till dess att vi fattar beslut, och vi är naturligtvis mycket intresserade av att ta del av denna debatt också under 1975.

Något som dessutom är mycket viktigt är att alla kommuner så små-

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

Ang. remissbehandlingen av SIA:s betänkande Skolans arbetsmiljö, m. m.

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. remissbehand-
lingen av SIA:s
betänkande
Skolans arbetsmiljö,
m. m.*

ningom ordentligt måste gå igenom den här utredningen därför att så mycket av den handlar om lokalt beslutsfattande, om förslagen blir antagna såsom de nu ligger. Det gör alltså att det blir en ny omgång i alla kommuner för att bestämma hur verkligheten skall se ut just i den egna kommunen.

Det är praktiskt taget omöjligt att invänta alla de utredningar som pågår och tro att skolväsendet vid en tidpunkt skall vara helt färdigutrett och att vi då skall fatta beslut. Så stabilt blir aldrig skolväsendet. Detta är underkastat en ständig förändring, och därför måste vi också reformera det successivt. Det är helt otänkbart att invänta SÖ-projektet MUT – Målbestämning och utvärdering. Det pågår kontinuerligt på mycket lång sikt som ett led i läroplansarbetet. Det är helt omöjligt att invänta resultatet av det arbetet. I så fall skulle vi kanske inte kunna åstadkomma någonting under hela 1970-talet. I varje fall menar inte herr Nyhages partivän i utredningen att vi skulle kunna dröja så länge.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Om man befarar att förslagen skall bli föråldrade ifall man skjuter på remissförfarandet ett antal månader, blir jag verkligen orolig. Detta talar sannerligen för att man skall ligga lågt och låta människorna ordentligt sätta sig in i de olika förslagen.

Statsrådet hänvisade också till det lokala beslutsfattandet. Det är helt klart att när kommunerna skall genomföra den av riksdagen godkända SIA-propositionen – om jag får kalla den så – är ju dessa då redan låsta till huvudintentionerna i riksdagens beslut. Det vore alltså mycket rättigare att kommunerna hade god tid på sig att ge sina synpunkter till känna innan riksdagen fattar sitt beslut.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag kan inte begära att herr Nyhage skall känna till hur ett departement fungerar, men faktiskt är det så att om remissyttranden inte kommer in förrän längre fram under 1975 är det omöjligt för oss att under det året lägga fram en proposition. Och det vore synd att dröja med de politiska ställningstagandena alltför långt efter det att SIA-förslagen debatterats så kraftigt som nu. Det är därför som jag mycket gärna skulle vilja lägga fram propositionen under 1975 – men det kan inte bli förrän på hösten 1975. Det vore alltså en nackdel om den lades fram först 1976. Skulle vi göra det, så blir det genomförandeprogram som utredningen skisserat helt omöjligt.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Jag har naturligtvis all respekt för statsrådets inställning att lägga fram propositionen 1975, och den inställningen ifrågasätter jag verkligen inte. Men jag kan inte se att det är ett så tungt vägande skäl i detta stora och mycket viktiga sammanhang att man ändå inte skulle kunna skjuta på propositionen. Den skulle ju kunna läggas fram samtidigt med riksdagens början 1976. Jag kan inte förstå att det skulle ställa till

speciellt mycket olägenheter. Det skulle snarare vara av stort värde för skolpolitiken i det här landet – det är jag övertygad om.

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

*Ang. lanthushålls-
skolornas verksam-
het*

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Ang. lanthushållsskolornas verksamhet

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Tvärålund (c) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 258, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat utbildningsministern, om skolöverstyrelsen och länskolnämnder – med beaktande av uttalande i propositionen 82 år 1974 och utbildningsutskottets betänkande nr 29 år 1974 angående lanthushållsskolornas framtida verksamhet – bör engagera sig för att begränsa ifrågavarande skolors rekrytering och verksamhet. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Det ankommer på skolöverstyrelsen och länskolnämnder att, med iakttagande av vad statsmakterna uttalat, verka för en ändamålsenlig planering av skolväsendet. Myndigheterna har därvid givetvis både rätt och skyldighet att i fråga om enskilda studievägars dimensionering redovisa sina synpunkter och förslag i det enskilda ärendet.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Eftersom herr Nilsson i Tvärålund inte har tillfälle att i dag ta emot svaret på sin fråga vill jag i hans ställe framföra ett tack till statsrådet för svaret.

Konsumtionsutbildningen som den bedrivs av lanthushållsskolorna är av synnerligen stort värde och efterfrågas av allt fler. Sökandefrekvensen till skolorna visar detta i hög grad. Redan år 1971 beslöt riksdagen att lanthushållsskolornas utbildning skulle finnas kvar så länge det finns en tillfredsställande elevtillströmning. Statsrådet har ytterligare slagit fast detta i propositionen 82 år 1974, och ett enigt utbildningsutskott har i sitt betänkande nr 29 sagt samma sak.

Riksdagen har också i år beslutat att den utbildning lanthushållsskolorna bedriver skall finnas kvar så länge elevtillgången är tillfredsställande. Jag har den uppfattningen att herr Nilsson i Tvärålund aktualiserat denna fråga därför att skolöverstyrelsen och länskolnämnden aviserat indragning av ett antal elevplatser och en skola – detta trots att elevtillgången är tillfredsställande.

Nu säger statsrådet i sitt svar att det ankommer på skolöverstyrelsen och länskolnämnder att, med iakttagande av vad statsmakterna uttalat, verka för en ändamålsenlig planering av skolväsendet. Det måste väl ändå innebära att riksdagens beslut i år, 1974, – att den utbildning som lanthushållsskolorna bedriver skall ske i den utsträckning som efterfrågan på utbildning kräver – skall äga giltighet.

Torsdagen den
31 oktober 1974

Ang. åsiktsregistrering inom lärarutbildningen

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Även då statsmakterna uttalar att utbildningen vid lant-hushållsskolorna skall finnas kvar har naturligtvis huvudmännen och övriga skolmyndigheter att på sedvanligt sätt pröva omfattningen av utbildningen. Även om vi säger att en utbildning skall bedrivas inom oförändrade ramar och med oförändrade förutsättningar totalt sett i riket kan det finnas anledning att förändra den lokala och regionala dimensioneringen av en studieväg.

Fastare normer än så kan vi inte ge, utan det måste ankomma på myndigheterna att i vanlig ordning pröva omfattningen av utbildningen.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Innebär det senaste uttalandet från statsrådet att SÖ och länsskolnämnden, även om det finns sökande till en utbildning, kan stoppa denna trots det riksdagsbeslut som föreligger?

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det finns naturligtvis i vårt land studievägar inom vilka sökandefrekvensen är högre än dimensioneringen. Vi kan aldrig komma därhän att det exakt stämmer överens. Vad vi måste se till är att få en ändamålsenlig dimensionering, och i det arbetet väger naturligtvis de lokala och de regionala myndigheterna in många hänsyn.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Sökandefrekvensen när det gäller t. ex. den nu aktuella utbildningen visar ändå att många anser sig behöva denna utbildning och anser den vara värdefull. Jag kan inte uppfatta riksdagsbeslutet på annat sätt än att vi har stöd för att de som söker till denna utbildning också skall kunna bli antagna till den, om platser finns tillgängliga inom det område eller den skola som ansökan avser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Ang. åsiktsregistrering inom lärarutbildningen

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara fru *Nordlanders* (vpk) i kammarans protokoll för den 18 oktober intagna fråga, nr 269, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Nordlander har frågat chefen för utbildningsdepartementet, om han anser åsiktsregistrering och rapportering av vänsteranhängare inom lärarutbildningen försvarbar och, om så inte är fallet, han vill medverka till att åstadkomma en ändring av berörda förhållanden. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Åsiktsregistrering eller rapportering av vänsteranhängare av det slag fru Nordlander nämner får inte förekomma.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min enkla fråga. Svaret är både kort och konkret, och jag noterar att åsiktsregistrering inte får förekomma. Låt mig dock först rent allmänt konstatera att åsiktsregistreringen för personer med s. k. vänstersympati fortfarande fungerar, trots alla försäkringar att sådan inte längre förekommer. När det gäller den nu aktualiserade frågan är det mest allvarliga att det förutsätts, utan annat underlag än vetenskapen om vederbörande lärares vänstersympatier, att denne inte ger en objektiv undervisning. På samma sätt ifrågasätts dock inte objektiviteten hos lärare med en konstaterad borgerlig politisk uppfattning, inte ens om vederbörande lärare har sina sympatier längst ut på högerkanten. Inom parentes vill jag tillägga att objektivitet väl inte avgörs av politisk uppfattning.

Att lärare under alla tider rekryterats ur det borgerliga lägret är ingen hemlighet. Vi kan bara titta på sammansättningen i riksdagen, där just lärare utgör en stor andel. Den helt övervägande delen av dessa lärare finns på den borgerliga kanten. När det monopolet nu riskerar att brytas genom att även elever med vänstersympatier söker till lärarutbildningen finns det tydligen krafter på olika håll inom utbildningsväsendet som vill slå vakt om detta borgerliga monopol.

Jag konstaterar nu att statsrådet Hjelm-Wallén inte delar dessa monopolsträvanden. Men trots att elever med vänstersympatier får delta i lärarutbildningen, finns det tydligen ganska enkla möjligheter att förhindra att utbildningen leder till ett jobb.

Vilka försyndelser kan då åberopas då man avgör om vissa personer inte är lämpliga att undervisa? Det verkar vara ganska oskyldiga saker. I ett fall, som gäller två lärarkandidater, visas att de har varit kritiska till undervisningen på lärarhögskolan under lektionerna, att de har medverkat i skoltidningen och att de har deltagit i FNL-arbetet. Detta är tydligen tillräckligt som underlag för att anklaga dem för bristande objektivitet i undervisningen. Den åsikten stöds sedan av både SÖ och JO, som har behandlat och yttrat sig i ärendet.

Vilken uppfattning har statsrådet om anklagelser på så bräcklig grund?

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Eftersom det är klart för mig vilket fall fru Nordlander åsyftar, kan jag nämna vad som anförts. SÖ och JO har båda ansett att det inte har skett något otillbörligt i lärarutbildningen och att lärarutbildarna inte har gjort något fel. Båda konstaterar emellertid att det skulle ha begåtts fel, om lärarutbildarna hade sagt att lärarkandidaterna skulle vara mindre lämpliga eller borde observeras på speciellt sätt enbart på grund av åsikts-tillhörighet. Så har inte skett, enligt vad som framkommit vid den undersökning som JO har gjort.

Jag vill tillägga att när lärarutbildare lämnar upplysningar till handledare – vilket de gör för att i möjligaste mån hjälpa lärarkandidater till rätta vederbörande är ute under sin praktiktermin – bör lärarkandidaten själv

få del av upplysningarna, så att han/hon kan lägga sina synpunkter på dem. Så hade tydligen inte skett i detta fall, och det är att beklaga.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Det senaste som statsrådet säger vill jag gärna acceptera. Det är viktigt att lärarkandidaten får information i ett sådant här fall.

Den principiella grund som JO har för att även i fortsättningen tillåta registrering finns emellertid i den nya grundlagen, trots att den ännu inte trätt i kraft. Visserligen sägs att enbart åsiktstillhörighet inte räcker för att ingripa. Men om personens åsikter kan befaras hota t. ex. skolstadgan är det riktigt att registrera denne och vidarebefordra uppgifterna. Underförstått: Vänstersympatisörer utgör en risk mot skolstadgans krav på objektivitet, och därför måste man känna till vilka som hyser vänstersympatier.

Även SÖ finner det naturligt att underhandsinformationer om kandidaternas agerande vid lärarhögskolan skall få förekomma, speciellt som informationerna är avsedda att fästa handledarnas uppmärksamhet på vissa punkter i läroplanen, exempelvis på objektivitetskravet. Däremot får handledaren inte upplysas om kandidaternas politiska åsikter, det är ganska klart. Men när vissa lärarkandidaters objektivitet ifrågasätts måste man ändå vara ganska naiv om man inte förstår sammanhanget.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det var varken jag eller justitieombudsmannen som gjorde den här kopplingen, nämligen att ett överlämnande av information om en lärarkandidats samhällsvärderingar skulle vara samma sak som att registrera vänsteranhängare. Det är fru Nordlander som gör den, men jag tycker att man skall undvika det. Naturligtvis finns det över hela politiska skalan anledning att resonera om objektivitet. Jag noterade bara att fru Nordlander satte ett likhetstecken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 153 och 155 till justitieutskottet.

§ 19 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 141–143.

§ 20 Interpellation nr 144 ang. strukturförändringen inom eldistributionen

Ordet lämnades på begäran till

Fru ANDRÉ (c), som yttrade:

Herr talman! Inom eldistributionen pågår en snabb strukturförändring. De små lokala företagen och de ekonomiska föreningarna håller på att köpas upp av de stora råkraftföretagen.

Situationen är den att ett betydande antal ekonomiska föreningar har sålt sin verksamhet, och många till kan förväntas göra det. Oftast är både råkraftföretagen och kommunerna spekulanter. Det är emellertid råkraftföretagen som har det ekonomiska övertaget och oftast lyckas förvärva det lilla privata eldistributionsföretaget. För att motverka denna utveckling, där de stora råkraftföretagen får ett allt större inflytande över eldistributionen, borde någon typ av kommunal förtursrätt prövas inom detta område. Det kan här göras jämförelser med de regler som gäller för kommunerna i fråga om markköp.

För närvarande arbetar bl. a. utredningen rörande eldistributionens och elproduktionens organisation (I 1971:1). Råkraftföretagens uppköp har accentuerats under den senaste tiden, och utvecklingen är så snabb att omedelbara åtgärder måste vidtagas.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till herr industriministern få ställa följande frågor:

1. Är industriministern beredd att vidtaga åtgärder för att förhindra den utveckling som pågår där stora råkraftföretag får ett allt större inflytande över eldistributionen?

2. Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidtaga för att öka det kommunala inflytandet över eldistributionen?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Interpellation nr 145 om ett nordiskt samarbetsorgan för rusmedelsforskning

Ordet lämnades på begäran till

Herr ENLUND (fp), som yttrade:

Herr talman! Nordiska rådet föreslog i våras att de nordiska ländernas regeringar skulle tillsätta ett samarbetsorgan med uppgift "att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning".

Förslag angående utformningen av det nordiska samarbetsorganet har presenterats i en PM 1974-05-22. I vad gäller den allmänna inriktningen av samarbetsorganets forskningsverksamhet föreslås i denna PM att organet ej skall syssla med alkoholforskning. Skulle detta förslag antas av ministerrådet får vi två parallellt arbetande organ, som sysslar med rusmedelsforskning, dels det nu föreslagna för drogforskning, dels den redan befintliga Nordiska nämnden för alkoholforskning. Det vore en olycklig lösning.

Under 1960- och in på 1970-talet har på det nordiska planet olika förslag väckts till samordning av forskning om missbruksproblem. Vanligtvis har härvidlag vikten av samordning av forskningen rörande alla missbruksformer framhållits. De skillnader som finns mellan olika medel utgör inte skäl för att dra en skiljelinje mellan forskningen på respektive fält. Docent

Kettill Bruun, Finland, som deltagit i flera nordiska arbetsgrupper som föregått det aktuella förslaget, har reserverat sig till förmån för att forskningen kring alkohol och narkotika skulle samordnas i ett gemensamt organ. Han framhåller bl. a. att det råder internationell enighet om att forskning rörande alkohol- och narkotikaproblem bör ses i ett helhetsperspektiv. De nordiska arbetsgrupperna har också argumenterat för den synen. Det är då inkonsekvent och omotiverat att skapa en undantagsordning för Norden när det gäller samarbete inom rusmedelsforskningen.

Docent Bruun stöds av en rad remissinstanser: i Danmark av socialforskningsinstitutet, Läkarföreningen och Socialrådgivarföreningen, i Finland av Social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors universitet, Läkarförbundet och Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen, i Norge av Läkarföreningen samt i Sverige av statens råd för samhällsforskning, Läkarförbundet och skolöverstyrelsen. Sistnämnda remissinstans avstyrker bestämt inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för enbart drogforskning med de begränsade arbetsuppgifter som följer av den snäva definitionen av begreppet drog. Alkohol- och narkotikaforskningen bör enligt skolöverstyrelsens mening samordnas inom ett enda nordiskt samarbetsorgan för rusmedelsforskning.

Av det anförda torde framgå att nu föreliggande förslag strider mot önskemålen hos de flesta forskningsinstitutioner och organisationer som sysslar med ifrågavarande spörsmål. Den önskvärda samordningen av alkohol- och narkotikaforskningen kan åstadkommas genom att Nordiska nämnden för alkoholforskning förstärks med ett eget sekretariat och tilldelas de nu aktuella uppgifterna på narkotikaforskningens område. Denna lösning har förordats av flera remissinstanser. De nordiska ländernas regeringar skall således inom kort ta ställning till ett förslag om att bilda ett samarbetsorgan för drogforskning. Det märkliga med förslaget är att samarbetsorganet skall ägna sig åt forskning om "narkotika, psykoaktiva läkemedel, thinner och lösningsmedel men ej alkohol". Internationellt betraktas narkotika- och alkoholforskningen mer och mer som en enhet, och detta synsätt har också Nordiska rådet tidigare givit uttryck för. Skulle förslaget antas får vi en omotiverad och olycklig uppsplittring av det nordiska samarbetet inom rusmedelsforskningen. Därtill kommer risken att den gemensamma nordiska alkoholforskningen inte erhåller tillräckliga resurser, och detta vore särskilt beklagligt eftersom alkoholen är helt dominerande bland berusningsmedlen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få framställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att den gemensamma nordiska alkohol- och narkotikaforskningen samordnas inom ett enda nordiskt samarbetsorgan för rusmedelsforskning?

Denna anhållan bordlades.

§ 22 Interpellation nr 146 om en utredning rörande kvinnors anställning i försvaret

Nr 111

Torsdagen den
31 oktober 1974

Ordet lämnades på begäran till

Fru AF UGGLAS (m), som yttrade:

Herr talman! Kvinnans roll i vårt lands försvar har behandlats vid flera riksdagar. 1969 gav försvarsministern 1966 års värnpliktskommitté i uppdrag att utreda konsekvenserna av en utvidgad utbildningsplikt i fred för kvinnor. Detta uppdrag överfördes sedan till 1972 års värnpliktsutredning som i december 1973 framlade en promemoria kallad Kvinnor i det militära försvaret.

Denna promemoria har nu remissbehandlats. Kritiken är naturligt nog mycket skarp på bl. a. en punkt: vid utarbetandet av promemorian har värnpliktsutredningen icke i någon form biträtts av företrädare för kvinnliga försvarsorganisationer eller andra kvinnosammanslutningar. Självfallet minskar detta starkt promemorians värde.

Utredningen anser att kvinnlig värnplikt inte är eftersträvansvärd i dagens läge. I den andra huvudfrågan, att undersöka möjligheterna för kvinnor att vinna anställning som befäl inom försvaret, är utredningen mycket vag. Den kartläggning av vilka befattningar som kan vara lämpliga för kvinnor i försvaret som finns redovisad i promemorian är också synnerligen restriktiv, vilket även uppmärksammats av flera remissinstanser.

Det militära yrket är i dag det enda yrke som en svensk kvinna inte kan utöva. Hon är i detta hänseende placerad i en sämre position än kvinnorna i exempelvis Danmark, England, Frankrike och Förenta staterna.

Den militära utvecklingen har lett till "det totala kriget". Alla medborgare, män som kvinnor, dras in i ett krig och drabbas av dess fysiska och psykiska påfrestningar. Det totala kriget måste mötas med det totala försvaret, i vilket kvinnan har en given plats.

Kvinnan verkar i dag i totalförsvaret som frivillig, tillhörande en frivillig försvarsorganisation. Kvinnan har så att säga själv axlat sitt ansvar inom den viktiga samhällsfunktionen som totalförsvaret utgör. Behovet av kvinnor för vissa befattningar inom totalförsvaret uppgår i dag till ca 90 000. Erfarenheterna av deras insatser är utomordentliga.

Den erfarenhet som vunnits vid utbildning av kvinnor i de frivilliga försvarsorganisationerna bör tillgodogöras vid utformningen av den frivilliga militära utbildning som en kvinna måste genomgå innan hon kan beredas militär yrkesanställning.

Den promemoria som 1972 års värnpliktsutredning utarbetat behandlar inte på ett tillfredsställande sätt den viktiga frågan om kvinnans plats i försvaret. Frivilligorganisationernas samarbetskommitté framhåller i sitt remissyttrande att det är dess bestämda uppfattning att en utredning snarast bör tillsättas med uppgift att lägga fram förslag som gör det möjligt för kvinnor att få anställning med karriärmöjligheter i försvaret.

Med hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr försvarsministern få ställa följande frågor:

1. Är försvarsministern beredd att, med hänsyn till det otillräckliga un-

derlag som nu föreligger, tillsätta en ny utredning med uppgift att föreslå sådana ändringar i rekryterings- och utbildningsbestämmelser att det militära yrket öppnas för kvinnor?

2. Är försvarsministern beredd medverka till att de kvinnliga försvarsorganisationerna samt andra kvinnoorganisationer blir representerade i en sådan utredning?

Denna anhållan bordlades.

§ 23 Interpellation nr 147 ang. översyn av den inrikes flygtrafikens konkurrens- och prisförhållanden

Ordet lämnades på begäran till

Herr STRIDSMAN (c), som yttrade:

Herr talman! Den inrikes kommersiella luftfarten regleras genom 1957 års luftfartslag samt genom 1963 års trafikpolitiska beslut. Hithörande förordningar ger vissa riktlinjer i fråga om bl. a. konkurrensbegränsning och taxeövervakning, avvägning mellan regelbunden och icke regelbunden luftfart samt fördelning av luftfartsverkets kostnader mellan staten och flygföretagen m. m. I övrigt synes målsättningen för statens befattning med den inrikes luftfarten icke ha preciserats närmare. Man kan därför inte a priori utgå från att nuvarande förordningar är ägnade att ge denna trafikgren en optimal inriktning med hänsyn till samhällsnyttan i vid bemärkelse.

I själva verket föreligger för närvarande en praktisk motsatsställning mellan trafikpolitik och regionalpolitik. Vidare finns det skäl att ifrågasätta de koncessionsbestämmelser som resulterat i uppdelningen av den inrikes linjefarten på två sinsemellan icke konkurrerande flygföretag – Scandinavian Airlines System (SAS) och Linjeflyg AB (LIN) – varav det första inte bara kontrollerar det andra utan också åt sig undantagit de mest lönande linjerna. Denna konstruktion synes än mer tvivelaktig mot bakgrunden av den resultatmässiga sammanblandningen mellan SAS' inrikes och utrikes affärsverksamhet.

Om man utgår från önskemålet att den kommersiella luftfarten bör göra största möjliga samhällsnytta, bör lagar och förordningar m. m. vara så utformade att de resulterar i bästa möjliga transportservice till lägsta möjliga kostnad för trafikanterna.

Därest fri konkurrens inte kan medges innebär detta i fråga om linjefarten att företagsekonomisk vinstmaximering inte bör få påverka taxeevvägningen.

Eftersom konkurrens saknas bör vidare taxe- och priskalkyler samt beläggningsstatistik m. m. i princip vara öppna för insyn från konsumenterna, inte som nu enbart från den statliga tillsynsmyndigheten, luftfartsverket (LFV). Likaså förutsätts att LFV:s policy och praktiska handlande inordnas under den allmänna målsättningen sådan denna här skisserats.

Som i och för sig självklart framstår slutligen önskemålet att trafikpo-

litiken, visavi inrikesflyget och LFV, inriktas på sådant sätt att den främjar eller i varje fall inte motverkar effekten av de regionalpolitiska utjämningssträvandena.

Bakom LFV:s nuvarande policy ligger som nämnts den s. k. kostnads-täckningsprincipen, sådan denna utformats i 1963 års trafikpolitiska beslut. Enligt detta skall de olika trafikgrenarna betraktas som självständiga enheter som var för sig skall bära sina egna kostnader. I den mån trafikpolitiken inte samordnas med regionalpolitiken blir följden ökande lönsamhet för sådana enheter eller platser som har god trafikförsörjning och minskande lönsamhet för sådana där trafikunderlaget redan nu är vacklande.

Här redovisade synpunkter utgör ett sammandrag av motionen 1972:723. Med anledning av bl. a. nämnda motion beslöt 1972 års höstriksdag (trafikutskottets betänkande nr 18) att ge Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anfört rörande en översyn av den inrikes flygtrafikens organisation. Eftersom två år förflutit sedan riksdagen tog beslutet att förorda Kungl. Maj:t att i lämpligt sammanhang föranstalta om en översyn av inrikesflygets konkurrens- och prisförhållanden, bör det nu enligt min mening finnas underlag för en redovisning av ärendet.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har Kungl. Maj:t vidtagit i anslutning till den av riksdagen 1972 förordade översynen av den inrikes flygtrafikens konkurrens- och prisförhållanden?

Denna anhållan bordlades.

§ 24 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner

Nr 140 angående transportstöd till Gotlandstrafiken

Nr 142 med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.

Nr 148 med förslag till lag om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning

Nr 154 med förslag till viss lagstiftning om trafiknykterhetsbrott

Nr 157 med förslag till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

§ 25 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 1883 av herr *Carlshamre m. fl.*

Nr 1884 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 1885 av herr *Ringaby m. fl.*

Nr 1886 av herr *Ringaby m. fl.*

Nr 1887 av fru *Troedsson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern

Nr 1888 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1889 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1890 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 1891 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 1892 av herr *Löfgren*

Nr 1893 av herr *Strömberg* i Botkyrka

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:132 med förslag om sänkning av inkomstskatten, m. m.

§ 26 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 309 Herr *Hallgren* (vpk) till herr socialministern angående säkerhetsbestämmelserna för transporter av farligt gods:

Anser statsrådet att säkerhetsbestämmelserna för transporter av farligt gods är tillfredsställande och att bevakningen av dessa sker på ett tillfredsställande sätt?

Nr 310 Herr *Fagerlund* (s) till herr jordbruksministern om initiativ i anledning av vattendom beträffande sjön Åsnen:

Är jordbruksministern beredd att ta initiativ i anledning av vattendomen beträffande sjön Åsnen?

Nr 311 Herr *Gustavsson* i Alvesta (c) till herr jordbruksministern angående tappningsplanen för sjön Åsnen:

När kommer resultatet av de av statsrådet i december 1973 aviserade undersökningarna rörande inverkan på laxfisket av en eventuell jämkning av tappningsplanen för sjön Åsnen?

Nr 312 Herr *Måbrink* (vpk) till herr handelsministern angående svenska bankers lånegarantier till Sydafrika:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidtaga med anledning av att svenska banker, däribland även statliga, genom lånegarantier för sydafrikanska obligationsemissioner stödjer den rasistiska regimen i Sydafrikanska unionen?

Nr 313 Herr *Ekinge* (fp) till herr bostadsministern om slopande av ramen för igångsättningstillstånd för vissa småhus:

Är statsrådet beredd slopa ramen för igångsättningstillstånd för styckebyggda småhus i egen regi, som skall uppföras utan statliga lån?

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 16.44.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert